

Ako pracovať s rôznorodosťou

Príručka pre médiá

AKO PRACOVAŤ S RÔZNOTNOSŤOU – PRÍRUČKA PRE MÉDIÁ

First published in English as "A Diversity Toolkit for factual programme in public service television" by the European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), Vienna, 2007 (ISBN 978-92-9192-200-0). The *Society of Goodwill* bears full and sole responsibility for this translation. FRA, the European Social Fund and the EBU are not responsible for any use that may be made of this information.

Publikácia bola prvýkrát vydaná v anglickom jazyku pod titulom „A Diversity Toolkit for factual programme in public service television“ agentúrou European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), Viedeň, 2007 (ISBN 978-92-9192-200-0). Spoločnosť dobrej vôle nesie plnú a výlučnú zodpovednosť za tento preklad. FRA, Európsky sociálny fond a EBU nenesú zodpovednosť za akékoľvek použitie týchto informácií.

Slovenskú verziu pod názvom „Ako pracovať s rôznorodosťou – príručka pre médiá“ vydala Spoločnosť ľudí dobrej vôle na základe dohody s Eurovision TV / European Broadcasting Union, Ženeva, Švajčiarsko.

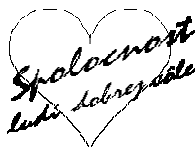
European Commission
Specific Programme "Fundamental rights
and Citizenship" 2007 - 2013

Príručka bola vydaná v rámci projektu *Multicultural Europe in Media*, podporeného z prostriedkov **Európskej komisie** v rámci programu „*Fundamental rights and Citizenship*“ 2007 – 2013, vďaka podpore **International Visegrad Fund** a **British Council Slovakia**

Prvé slovenské vydanie, október 2010

SPOLOČNOSŤ ĽUDÍ DOBREJ VÔLE
Mäsiarska 13, 040 01 Košice, Slovenská republika
Tel.: +42155 6221397; e-mail: goodwill@sldv.sk
www.ludiaakomy.sk

SEDV – pobočka Bratislava
Trenčianska 20, 821 04 Bratislava
Tel: +421 915 992 875; e-mail: goodwill@sldv.sk

Poslaním každého novinára je zistiť pravdu. Porozumieť toku informácií v meniacej sa Európe, s jej rôznymi kultúrami a menšinami, si vyžaduje poznanie kontextu, faktov a súvislostí. Inak je nemožné situáciu analyzovať správne. V spoločnosti mnohých národností bude mať pravda prídych kultúrneho pôvodu zdroja. Novinári a editori, ktorý všetko posudzujú z perspektívy jednej kultúry, sú už podľa definície zaťažení predsudkami. V takom prípade bude mať čoraz viac divákov a poslucháčov problém správe uveriť a bude vyhľadávať iné zdroje informácií. Aby bolo možné zaistiť nezávislosť médií aj do budúcnosti, je mimoriadne dôležité vytvoriť redakčné tímy, ktorých zloženie bude zárukou rôznych perspektív na témy a rôzne názory – najmä také, ktoré sa týkajú etnických či kultúrnych menšín.

Dúfam, že táto príručka pre prácu s rôznorodosťou tomuto procesu pomôže, pretože dokáže pracovníkom médií pomôcť uvedomiť si vlastné predsudky a naštartovať diskusiu o spoľahlivosti informácií - a čo je možno ešte dôležitejšie - o ich dopade. Práca s príručkou by mala viesť k vyššej rôznorodosťi v redakcii a na obrazovke. Podporí aj proces hľadania nových spôsobov rozprávania príbehov a nových divákov, čitateľov, poslucháčov.

Podľa mňa je rôznorodosť mentálnou záležitosťou. Súvisí s otvorenosťou mysle pre odlišné názory a so zohľadňovaním toho, odkiaľ sami prichádzame. Je to priebežný proces, ktorý pomáha každému novinárovi a tvorcovi programu v jeho tvorivosti. Poslanie sa tým, samozrejme, stáva zložitejším. Vedie k hlbšiemu porozumeniu a následne k širším perspektívam. Ale pravda, celá pravda a nič iné, len pravda, asi zostane navždy mimo náš dosah.

(Frans Jennekens, predseda skupiny Eurovision Intercultural and Diversity Group)

Úvod

1. časť:

Otázky k zobrazovaniu menšín

1. Vyvážené zastúpenie	10
2. Overovanie faktov	15
3. Koho vidíme?	21
4. Kto vyberá príbehy?	25
5. Postupujeme o trochu dôslednejšie	29
6. Pravdivé prerozprávania	32
7. Kontrolný zoznam pre rôznorodosť	34

2. časť:

Užitočné nástroje

8. Pravidlá, ktoré môžu pomôcť	36
9. Meriame pokrok	39

„Udalosti ako nepokoje na francúzskych predmestiach, spor kvôli karikatúre v Dánsku či teroristické útoky v niekoľkých európskych krajinách sú jasnými varovnými signálmi, že integrácia, rovnosť práv a nenásilný dialóg medzi kultúrami nie sú automatické. Dialóg a vzájomnú akceptáciu musia aktívne podporovať všetci. Dôležitým spôsobom môžu prispieť aj médiá, najmä tie verejnoprávne.“

Fritz Pleitgen, generálny riaditeľ WDR a prezident EBU (november 2006)

„Videli sme, aká kľúčová je kultúrna inteligencia. Nie je to otázkou bystrosti. Človek si potrebuje byť vedomý rôznych spôsobov komunikácie a pestrosti kultúr a byť schopný tieto dve veci skombinovať.“

Manažér projektu Media Training, Helsinki

„Spravodajské médiá potrebujú odzrkadľovať komunitu, ktorej slúžia – iba tak si získajú dôveru... rôznorodosť v tíme dáva zmysel aj po komerčnej stránke.“

Sir Trevor McDonald, jeden z prvých černošských novinárov, ktorý v Britskej televízii uvádzal nočný spravodajský program

„Nikdy nesmieme predpokladať, že sme si plne vedomí toho, čo niekomu inému komunikujeme.“

Edward T. Hall, priekopník kultúrnych štúdií

Úvod

Prečo príručka o práci s rôznorodosťou?

Poslaním verejnoprávnym médií je podporovať kultúrnu rôznorodosť, slúžiť obyvateľstvu celej krajiny a odrážať kultúrne, rasovo a jazykovo rôznorodý charakter spoločnosti obsahom vysielania a zložením pracovníkov.

Skúsenosti však ukazujú, že programy môžu až príliš často posilňovať stereotypy a opakovať nedorozumenia o menšinách. Ako tvorcovia programov a novinári potrebujeme zvýšiť povedomie o účinkoch nevedomého nastavenia mysle a nedostatku informácií o niektorých skupinách v komunite. Veríme, že konkrétne príklady zo spravodajstva uvedené v tejto príručke novinárom pomôžu preskúmať spôsoby komunikácie a ich dopad na divákov.

V uplynulých 20 rokoch prijalo mnoho médií vlastné prehlásenia o poslaní, iniciovalo prijatie zásad pre rôznorodosť a založilo oddelenia pre rôznorodosť. Existuje veľké množstvo publikácií a webových stránok, napísaných odborníkmi, tvorcami programov, manažérmi a novinármi práve pre túto cieľovú skupinu, ktoré ponúkajú kroky k spravodlivejšiemu zobrazovaniu menšín v spravodajstve a programoch pokrývajúcich aktuálne dianie, všeobecne v televízii aj na pracovisku.

Ťažkosti však nastávajú pri zavádzaní týchto dobrých materiálov do praxe. Dúfame, že práve v tom vám pomôže táto príručka.

Niečo o vzniku tohto materiálu

V uplynulých 10 rokoch sa stretávali mnohí pracovníci verejných európskych médií pracujúci s kultúrnymi a etnickými menšinami a pre ne. Stretávali sa pod záštitou skupiny Intercultural and Diversity Group Európskej únie televíznych a rozhlasových spoločností (European Broadcasting Union) s cieľom výmeny skúseností a koprodukcii programov.

Keď bola v roku 2006 založená platforma Media Mainstreaming s cieľom presadiť dobrú prax z projektu EQUAL, stala sa reálnou aj možnosť zdieľať skúsenosti IDG v rámci širšej skupiny televíznych profesionálov. Táto príručka o práci s rôznorodosťou vznikla prostredníctvom štyroch seminárov organizovaných Švédskou radou ESF a financovaných Európskym sociálnym fondom a EBU. (V prílohe č. 4 nájdete členov pracovnej skupiny a ostatných prispievateľov.)

Predstavuje výber zo zdieľaných skúseností a jej účelom je zlepšiť zobrazovanie menšín. Po prvýkrát spája praktické informácie a rady, ktoré možno uplatniť či napodobiť.

Čo máme na mysli pod rôznorodosťou?

Táto príručka sa venuje zastúpeniu etnických a kultúrnych menšín – a najmä ich zobrazovaniu – v spravodajských programoch a aktualitách v televízii.

Keďže sa však stratégie boja proti diskriminácii často veľmi podobajú, niektoré z uvedených postupov možno uplatniť aj v iných oblastiach ako napríklad diskriminácia na základe sexuálnej orientácie, pohlavia, veku či zdravotného postihnutia.

Na čo slúži

Príručka je určená prevažne televíznym a rozhlasovým novinárom, školiteľom a študentom žurnalistiky.

Obsahuje aj informácie potenciálne užitočné všeobecne pre producentov a tvorcov programov, ako aj personalistov, školiteľov a manažérov v televíznych a rozhlasových spoločnostiach.

Rady sú založené na skúsenosti dvanástich európskych televíznych a rozhlasových spoločností a preto sa orientujú na krajiny s prevažne beloškým a kresťanským obyvateľstvom, ale obsah možno z väčšej časti uplatniť aj na iných členov EBU viac na juh či na východ. Keďže príručka bola pôvodne napísaná v anglickom jazyku, všetky odkazy sú na webové stránky v anglickom jazyku.

Ako príručku používať

Prvá časť pozostáva z vybraných príkladov zo spravodajstva, zoradených tematicky podľa toho, čomu novinári vo svojej práci čelia. Tieto je najlepšie zhladiť a prediskutovať spolu s kolegami.

Druhá časť poskytuje možnosť nahliadnúť do praxe iných televíznych a rozhlasových spoločností. Obsahuje výber nimi navrhnutých užitočných webových stránok, aktivity potenciálne nápomocné vo vašej dennej práci ako aj názory a príklady na ďalšiu diskusiu a úpravu.

Ukážky zo spravodajstva

Prvé kapitoly tejto príručky sa venujú témam pokrytým video materiálom na priloženom DVD. Prinášajú ukážky zo spravodajských programov a aktualít a niekoľko ďalších ukážok, ktoré nie sú spravodajského charakteru, ale môžu vás zaujať, prekvapiť či pobaviť.

Ukážky sú voľne usporiadané, aby ilustrovali rôzne ťažkosti s pokrývaním menším v spravodajstve. Všetky nemožno označiť za príklad dobrej či zlej praxe. Mnohé v sebe obsahujú dobré aj zlé prvky alebo slúžia ako príklady dilem novinárov pri prezentovaní faktov a udalostí. Zaradené nájdete aj príspevky, ktoré možno v redakcii vyvolali vášnivé diskusie, alebo o ktorých sa práve naopak možno vôbec nediskutovalo a potom - na všeobecné prekvapenie - vyvolali intenzívne reakcie divákov.

Ukážky zo spravodajstva vybrali a navrhli pracovníci televízií z celej Európy – od Fínska po Španielsko, od Spojeného kráľovstva po Chorvátsko. Vaše reakcie na tieto ukážky sa prirodzene môžu líšiť od reakcií uvedených v komentároch či následných otázkach. Zaujímavé je, že hoci sa názory všeobecne zvyknú podobať, od niektorých novinárov, ktorí si ukážky pozreli a komentovali ich, sme počuli aj názory protichodné – ako z väčšiny tak aj z menšinových komunit.

Ďakujeme najmä spoločnostiam, ktorí poskytli príklady zlej praxe, pretože najmä z tých sa vieme veľa naučiť.

Na zamyslenie

Ku každej ukážke je uvedená stručná informácia o národnom kontexte a okolnostiach a séria poznámok a otázok k problémom, ktorým ako novinár môžete v každodennej práci čeliť:

- Ako vplyva na vašu reportážnu prácu vaše osobné mentálne nastavenie a predpoklady, ktoré robíte?
- Aké štandardy profesionality by ste mali dodržiavať?
- Aký dopad bude mať reportáž na divákov a na spoločnosť a kde začína a končí vaša zodpovednosť?

Ukážky zo spravodajstva pochádzajú z Belgicka, Fínska, Francúzska, Grécka, Holandska, Chorvátska, Írska, Nemecka, Slovenska, Spojeného kráľovstva, Španielska a Švédska, a preto sa prirodzene venujú rôznym situáciám: národným menšinám, komunitám druhej a tretej generácie imigrantov, novým ekonomickým migrantom, žiadateľom o azyl, imigrantom do krajín, z ktorých donedávna obyvatelia len odchádzali a ľuďom vracajúcim sa do vojnových zón. Majte na pamäti, že tieto ukážky vybrali členovia skupiny editorov pracujúci na tejto príručke z programov vlastných organizácií. Ich cieľom nie je poskytnúť vyčerpávajúcu predstavu o tom, ako ich faktograficky ladené programy pokrývajú rôznorodosť. Ide len o výber, ktorý podľa tejto skupiny poskytuje možnosť premýšľať o zobrazovaní menšín.

Užitočné nástroje

Po týchto ukážkach zo spravodajstva nasleduje niekoľko príkladov dobrej praxe a užitočné informácie od novinárov, manažérov pre rôznorodosť a ostatných pracovníkov televíznych a rozhlasových spoločností v Európe a niekedy aj mimo nej. Toto všetko má za cieľ napomôcť pri **realizácii** odporúčaní z našich seminárov, výskumu a spoločných skúseností.

Prvá časť

Problémy zobrazovania menšinových divákov

V niekoľkých nasledujúcich kapitolách nájdete informácie k ukážkam zo spravodajstva na priloženom DVD.

Ku každej ukážke je informácia o jej vysielaní, národnom kontexte a okolnostiach problému či témy, ktorým sa ukážka venuje.

Uvádzame aj zoznam otázok, nad ktorými je možné sa zamyslieť a o ktorých možno diskutovať. Sú usporiadané podľa troch hlavných tém, ktoré novinári vo svojej profesii prakticky riešia: osobné mentálne nastavenie, odborné zručnosti a profesionálne štandardy, a zodpovednosť voči divákovi. Na diskusiu si zvolte otázky k tým problémom, ktorým sa chcete venovať.

1. Vyvážené zastúpenie

Spravodajské príspevky sa v súvislosti s migráciou a menšinami často zameriavajú na negatívne problémy, ale len zriedka sú vyvážené pozitívnymi príspevkami o spoločenských a ekonomických úspechoch. K menšinám sa až príliš často pristupuje ako ku problému a nie ako k ľuďom a dokonca aj vtedy takmer nikdy ako k spotrebiteľom, zamestnávateľom, rodičom, študentom či divákom.

Základnou otázkou preto je, či televízne a rozhlasové vysielanie je odrazom celej spoločnosti.

Musíme si položiť otázku, či etnické a kultúrne menšiny pokrývame, akoby sme pristupovali k spravodajstvu zo zahraničia. Sú „oni“ súčasťou „my“ alebo sú „iní“?

V tom, ako zobrazujeme spoločnosť sú stereotypy skratkou, ktorá odovzdáva informácie rýchlo veľkému počtu divákovi, poskytuje im spoločné porozumenie skupiny ľudí. Stereotypy však zjednodušujú pestrosť medzi členmi danej skupiny a dávajú ich jednej kategórii. Človek si musí byť vedomý, ako diváci týmto stereotypom rozumejú a ako ich posúvajú ďalej. Ak sa stereotypy opakujú v správach, ľahko sa stávajú skutočnosťou.

Otázky pre novinárov:

Je možné byť objektívnym? Uvedomujete si predpoklady, ktoré robíte?

Je možné vyhnúť sa skrytým posolstvám?

Ste si vedomí sily určitých slov s citovým nábojom?

Do akej miery používate hudbu a zvuky na dosiahnutie určitého dopadu u divákov?

Čím je príspevok kratší, tým musíte byť presnejší. Konzultujete so svojimi kolegami? Mali by ste prenechať krátke príspevky novinárom s najväčšou skúsenosťou?

Uvažujete na chvíľu o tom, či vaše príspevky zachovávajú stereotypy?

Domnievate sa, že máte profesionálnu zodpovednosť za dopad vašich reportáží, nielen na divákov, ale aj na život zobrazených ľudí?

Diskutujte o položkách 1.1 a 1.2 (obe z YLE) a o položkách 1.3 a 1.4 (obe z VRT) vo vzájomnom vzťahu. Už ich porovnanie umožní človeku lepšie pochopiť procesy a prijaté rozhodnutia.

Ukážky zo spravodajstva

Dve položky z rovnakej televíznej spoločnosti vo Fínsku: reportáž z hlavných večerných správ vo Fínsku vo verejnej televízii YLE, ktorú sleduje väčšina televíznych divákov; a príspevok na rovnakú tému z YLE/FST, spravodajstva v jazyku švédskej menšiny, ktoré sleduje iba malé percento obyvateľstva.

1.1 Príbeh o Somáľoch

YLE Televízne noviny, denne 20:30-20:45, 14.9.2006 (2 min)

Len niečo viac ako dve percentá obyvateľov Fínska má imigrantský či menšinový etnický pôvod. Ide o jeden z najnižších podielov v Európe. Hoci k najväčším skupinám patria Rusi (20,8%), Estónci (14,5%) a Švédci (6,8%), ktorí sú v krajine od 90. rokov 20. storočia, od roku 2000 stúpa počet imigrantov z mimoeurópskych krajín. S rodičmi prichádza mnoho somálskych detí, mnohé ďalšie sa už odvtedy narodili vo Fínsku a začína významne prirúdať Fínov so somálskymi koreňmi.

Táto reportáž sa venuje neprimeranému zapojeniu mladých ľudí imigrantského pôvodu – najmä Somáľcov – do pouličných krádeží v okolí hlavnej stanice v Helsinkách. Reportáž prináša rozhovory s dvoma ľuďmi – príslušníkom polície a človekom z akademického prostredia. Táto reportáž bola odvysielaná v hlavnom večernom spravodajskom programe.

Hoci sa reportáž zaoberá zločinnosťou mládeže, je to z niečoho vidieť? Komentár opisuje „vlny imigrantov“ - čo si myslíte o takto zvolených slovách? Hoci obsah rozhovorov je primeraný a tón tej časti je vecný, sú prezentované problémy dané do správneho kontextu a sú pre diváka primerane vysvetlené? Sú navrhnuté alternatívne teórie? Zaradené neboli žiadne štatistické údaje či výsledky výskumu, ale zločinnosť je priamo spojená s imigráciou a (nedostatočnou) integráciou. Nebol však zaradený žiaden rozhovor s predstaviteľom menšinovej komunity. Ako by ste to urobili inak?

Aký bude prvý dojem divákov? Ako sa to prejavuje? Myslíte, že divák bude viac počúvať slová alebo hudbu? Aký účinok má zlovestná hudba opakovaná vždy, keď policajné auto vchádza do parku? Aký celkový dojem divákovi z príspevku zostane?

1.2 Somálsky sociálny pracovník rozpráva o mládeži

YLE FST OBS (Aktuality) Utorok, 18:35-19:00, 7.10.2005 (5 min 37 sek)

Jeden z kanálov fínskej verejnej televízie vysiela v švédčine programy slúžiace menšinovej komunite. Tento príspevok pokrýva rovnakú tému ako predchádzajúci príklad z večerných správ YLE, ale pristupuje k nej oveľa vyváženejšie a informatívnejšie a poskytuje lepši kontext a vysvetlenie.

Dôležité je to, že v príspevku je zaradený rozhovor so sociálnym pracovníkom somálskeho pôvodu, ktorý rozpráva po fínsky o obavách samotnej somálskej komunity z daného problému a o dôvodoch protispoločenského správania mládeže.

Táto druhá reportáž o podobnej situácii v Helsinkách sa snaží situáciu prezentovať vyvážene. Ako úspešne sa podľa vás dajú tieto dva príspevky spojiť? Dopĺňajú sa a pridávajú závažné informácie k celku? Ani tu nie sú štatistické údaje o zločinnosti či negramotnosti v rámci somálskej komunity, či štatistiky o zločine všeobecne.

Na rozdiel od prvého príspevku sú tu zaradené obrazy skupín mladíkov v okolí stanice. Ako by ste ich opísali?

Aká je úloha somálskeho odborného pracovníka, rozprávajúceho o vlastnej komunite plynulou finčinou, v porovnaní s beloškým „expertom“? Ako to pomáha bojovať proti stereotypom? V časti o dramatickej hre rozpráva belošská riaditeľka divadla, ale ani jedna zo somálskych žien. Aký je vzťah medzi somálskymi a fínskymi respondentmi?

Situácia je uvedená do širšieho kontextu, pričom je jasné, že za problém je zodpovedná malá menšina ľudí. Je však vyjasnené, či za útokmi stáli iba somálski mladíci alebo boli do nich zapojení aj iní ľudia?

Čo si divák odnesie z obrazového materiálu v tomto príspevku? Je to zodpovednosťou novinára? Myslíte, že zaradenie rozhovoru so somálskym odborným pracovníkom ponúka verejnosti vyváženejší pohľad na problém ako bez neho?

Ďalej ponúkame ešte dva príspevky o podobnej situácii – nedostatku bezpečia a zločinnosti – v inom hlavnom meste, tentokrát v Bruseli.

1.3 Dve banky vykradnuté v Bruseli v jeden deň

Hlavný spravodajský program VRT „one“, denne o 19:00, 11.4.2006 (1 min, 46 sek)

Imigrácia z Talianska do Belgicka za prácou v uhoľných baniach začala v 40. rokoch 20. storočia a neskôr pokračovala imigráciou z Turecka, Maroka, Španielska, Portugalska a Grécka. V oblasti hlavného mesta Brusel žije aj veľká komunita ľudí z Konga, bývalej kolónie Belgicka. V súčasnosti žije v krajine asi 14% zahraničných alebo naturalizovaných imigrantov, z ktorých najväčšiu (mimoeurópsku) skupinu tvoria imigranti z Maroka. V 90. rokoch 20. storočia začali do Belgicka prichádzať ľudia z východnej Európy: najmä z krajín bývalej Juhoslávie a z Poľska, ale aj z Čechenska a Arménska.

Od začiatku roka zaznamenala v Bruseli federálna polícia 201 prípadov ozbrojenej lúpeže. Príspevok prináša teóriu, že „lúpeže sa dopúšťajú mladí muži z nižšej spoločenskej triede, ktorí sú treťou generáciou imigrantov a ktorí si skúšajú prvé kroky v oblasti zločinu podľa vzorov z televízie“.

V tomto príspevku z Belgicka je téma zobrazená z inej perspektívy a prostredníctvom vyjadrení viacerých ľudí: polícia a obeť rozprávajú, čo sa stalo počas lúpeže - aké boli okolnosti a aké typy obchodov či firiem boli napadnuté.

Čo si myslíte o spôsobe použitia záberov na ilustrovanie príbehu/problému? Pôsobia férovo, vyvážene a presne? Aká je úloha reportéra, ak experti poskytnú vyjadrenie nepodložené štatistikami? Odborník z kancelárie štátneho prokurátora vysvetľuje teóriu, že za páchatelov sú považovaní „mladíci 3. generácie prisťahovalcov zo znevýhodnených komunít nižšej spoločenskej triedy“. Sú však títo ľudia zodpovední za VŠETKU pouličnú zločinnosť? Kde sú štatistiky, ktoré by takéto vyjadrenie podložili?

Má reportér zodpovednosť za dohľadanie a prezentovanie faktov a kontextu a za vysvetlenie, že problémom je závažné sociálne znevýhodnenie a nie etnický pôvod?

Skutočne je užitočné zahrnúť vyjadrenie „Zbrane neboli použité, ale mohli byť“? Kamera rozmazaným spôsobom zaostruje na skupinu mladíkov s možnými arabskými črtami na bežnej bruselskej ulici. Snažia sa novinári, ktorí sú autormi tohto príspevku, naznačiť, že páchatelia majú zväčša menšinový etnický pôvod?

Je dobré, že v príspevku sa vôbec nezmieňujú mladí muži z etnických menšín? Prečo ich ukazujú bez jedinej zmienky? Ničia zábery „dobré úmysly“ autora? Alebo – naopak – zobrazujú to, čo sa veliteľ bruselskej polície snaží nepovedať a čo si každý myslí?

Aký dojem zostane divákovi z tohto príspevku? Dáva podprahové posolstvo, že mladí „imigranti“ z nižšej triedy (najmä čiernej alebo hnedéj farby pleti) sú zločinci?

1.4 25% obyvateľov Bruselu sa vo verejnej doprave necíti bezpečne Hlavný spravodajský program VRT „one“, denne o 19:00, 11.4.2006 (1 min, 46 sek)

Tento príspevok je o pomerne závažnom probléme v bruselskom metre: ľudia, ktorí žijú alebo pracujú v Bruseli sa tam necítia bezpečne. Jeden z uvedených dôvodov je, že skupiny tínedžerov a mladých mužov sa potľkajú v metre, robia hluk a niekedy trochu provokujú.

Čím je toto hodné spravodajského príspevku? Ak ide o správu, príbeh treba spracovať. Ak akademický výskum tvrdí, že vo vnímaní obyvateľov sú za vytváranie nepríjemnej atmosféry nedostatku bezpečia zodpovedné skupiny mladých mužov (čo je témou tohto príspevku), je potrebné to uviesť. Nikto z respondentov však nezmieňuje štatistiky, fakty ani čísla. Úvodné vyjadrenie nie je nijakým spôsobom podložené.

Prečo zobrazovať skupiny menšinových mladíkov na začiatku príspevku? Aký prídych to príspevku dáva? Podporujú to vyjadrenia z následných rozhovorov?

Ste si vedomí, aký dopad máte na priebeh udalostí? Mohol by byť záznam kričiacich a nadávajúcich mladíkov produktom určitej „provokujúcej“ prítomnosti novinára alebo jeho kamery? Prečo namiesto toho neurobiť kamerou autentický záber z večerného metra?

Prečo v metre nie je urobený ani jeden rozhovor s mladíkmi, iba s dospelými?

Je v poriadku, ak dáme priestor ľuďom, ktorí realisticky a pravdivo opisujú svoje skutočné obavy v televízii pre obrovské množstvo divákov s vedomím, že tieto obavy môžu byť neopodstatnené, predpojaté, nelogické, rasistické alebo založené na predsudkoch? Je vašou profesionálnou povinnosťou konfrontovať alebo spochybníť neopodstatnené obavy/predpoklady s cieľom vnieť do príspevku či problému realistický kontext a rovnováhu?

Je takýto príbeh značkujúci pre mladých?

1.5 Pracovník s mládežou v La Villeneuve (štvrtá z piatich reportáží) France 3, regionálny spravodajský týždenník, 18:40, 1.12.2005 (6 min)

Juhovýchodné francúzske mesto Grenoble na úpäti Álp má predmestia s bytovými domami s regulovaným nájomným. Predmestie Villeneuve bolo postupne vylepšované od 70. rokov 20. storočia a 11 tisíc miestnych obyvateľov z rôznych sociálnych skupín a 40 národností v súčasnosti zdieľa spoločný priestor so zeleňou, pešími zónami a každodenne otvoreným trhom. Polovica bytov vo Villeneuve je vedených ako sociálne bývanie a viac ako 30% obyvateľov sa radí medzi mládež, v porovnaní s 20% v celom Grenoble.

V novembri 2005 šokovali celé Francúzsko nepokoje a nočné pálenie áut a verejných budov v oblastiach s bývaním pre chudobných na predmestí Paríža a v iných častiach krajiny. Bol vyhlásený a neskôr na tri mesiace predĺžený výnimočný stav. Tento príspevok ukazuje inú stránku predmestí. Sledujeme mladého muža, ktorý vyrástol v La Villeneuve a teraz pracuje ako sociálny pracovník, zamestnaný v miestnom kultúrnom centre pre mladých. Rozpráva o ich túžbach a problémoch, ktoré často súvisia s ich imigrantským pôvodom.

Aký príbeh očakávate na začiatku príspevku? Po pohľade na hory dokážete odhadnúť, kde sa príbeh odohráva? Prezrádza nám hudba a tanec, kde sa nachádzame? Ide o stereotyp alebo si myslíte, že to je pre tento príbeh dôležité?

Bol u hlavnej postavy zdôraznený jej cudzí pôvod? Čo nám hovorí o svojom detstve vo Villeneuve? Ako to vyznieva v porovnaní s tým, čo sa o takýchto oblastiach hovorí zvyčajne? Myslíte, že tento príspevok sa snaží vyvažovať príbehy o násilí na iných predmestiach?

Aké je jeho poslanstvo? Ako odlišíte v reportážach o menšinových komunitách medzi pozitívnym prístupom a politickou korektnosťou? Do akej kategórie by ste zaradili tento príspevok? Myslíte, že kultúrne rozdiely budú mať vplyv na to, ako budú naň reagovať diváci z rôznych skupín obyvateľstva?

2. Overovanie faktov

Cieľom žurnalistiky vo verejnej službe je podávať správy vyváženým spôsobom. Každý reportér je však ovplyvnený kultúrnymi predpokladmi a predsudkami, často nevedome.

Kontrola a vyváženosť sú potrebné, ak majú byť v spravodajskom príspevku uvedené primerané informácie o kontexte. Vyjadrené názory je potrebné vyvážiť faktami. Zmienky o etnickej či náboženskej identite je potrebné dobre zvážiť v spravodajstve pokrývajúcim zločiny či nehody.

Časový tlak nie je ospravedlnením pre menšiu dôslednosť v preskúvaní ako pri akomkoľvek inom príspevku. Znalosť správnych výrazov vo vzťahu k migrácii a menšinám je pre novinárov rovnako dôležitá ako znalosť zákona.

Musíme si tiež uvedomiť, že to, čo je nevyslovené, môže mať rovnako silné posolstvo ako to, čo je vyslovené a musíme rozumieť moci obrazov.

Otázky pre novinárov

Fakty sú pre kvalitnú žurnalistiku dôležité. Ako veľmi dôverujete informáciám od svojich kolegov (z tlačovín, tlačových agentúr či z internetu)?

Koľko času by ste mali venovať overovaniu faktov? Do akej miery môžete v spravodajstve používať nedostatočne overené fakty? Ak použijete fakty a čísla, musíte vedieť, čo vyjadrujú a ako ich možno použiť.

Ako zabezpečiť reprezentatívnosť respondentov a svedkov, s ktorými robíte rozhovory? Vyberáte ich podľa toho, ako súvisia s príspevkom alebo preto, že očakávate, že pritiahnu pozornosť divákov?

Dôležitými vlastnosťami novinára sú zvedavosť a spochybňovanie. Dajte si preto osobnú výzvu a vyhľadávajte nové zdroje, ktoré spochybnia dominantný pohľad na vec.

Ako novinár musíte do príspevku priniesť niečo nové, musíte príbeh o niečo viac rozvinúť.

Diváci majú lepšie znalosti ako vy, buďte pokorní, opatrní a vedomí si skutočnosti, že medzi divákmi sú odborníci.

Ukážky zo spravodajstva

2.1 Misbah Rana

BBC 2 Newsnight, správy a aktuality, 22:30 v pracovné dni, 1.9.2006 (4 min 55 sek)

Po 2. Svetovej vojne došlo k masívnej imigrácii do Spojeného kráľovstva, keďže Británia potrebovala pracovné sily. Britskí občania z krajín Commonwealthu boli motivovaní, aby sa usadili v Británii. Po páde Železnej opony sa začal nový pohyb obyvateľstva, keď niektorí utekali pred politickým prenasledovaním a iní hľadali lepší život v Západnej Európe. V súčasnosti tvoria etnické menšiny asi 10 % obyvateľstva Spojeného kráľovstva, pričom 80 % z nich sú ľudia vo veku do 25 rokov.

V roku 2006 sa každé spravodajské médium v Spojenom kráľovstve venovalo príbehu 12-ročného dievčaťa zo Škótska, ktoré odišlo bývať za svojím otcom do Pakistanu. Spočiatku bol príbeh jasný: školáčku otec uniesol. Objavili sa obavy z vopred dohodnutého manželstva. O 24 hodín bolo zrejmé, že realita je trochu iná - dievča sa rozhodlo, že chce bývať so svojím otcom a chce začať používať svoje moslimské meno.

Príbeh Misbah/Molly Campbell je veľmi dobrým príkladom, ako môžu médiá vlastné predpoklady a predsudky médií ovplyvniť interpretáciu a prezentáciu príbehu. Tento podrobný a informatívny príspevok nielen zobrazuje daný problém, ale nás lepšie oboznamuje s médiami a ich komplexnosťou, protikladmi a „inštitucionálnym rasizmom“ než samotní ľudia vystupujúci v príbehu.

Tento príklad naznačuje, že ani dobre vyškolení a skúsení reportéri a redaktori nie sú imúnny voči základným chybám a niekedy umožnia, aby ich vlastné kultúrne predpoklady poznamenali spravodajstvo, ktoré by malo byť objektívne, vyvážené a založené na faktoch.

Príspevok z BBC Newsnight sa tiež venuje niektorým z týchto otázok. Priznáva však pôvodne nesprávne prezentovanie daného príbehu? Bol pôvodný príspevok založený na faktoch alebo na domnienkach, ktoré zodpovedali predpokladom samostného reportéra o islame a zvykoch moslimov? Aké meno dievčaťa sa v príspevku používa? Ide o meno, ktoré sama pre seba uprednostňuje? Aké bolo jej skutočné meno a na aké bolo neskôr zmenené?

Aký to má vplyv na zobrazenie určitej skupiny a aký dojem to z nej vytvára? Aké stereotypy sú tým posilnené?

2.2 Žltáčka v rómskych osadách

MTV, regionálne spravodajstvo pre juhozápadnú časť Maďarska, dvakrát denne, 10 minút denne od 6:00 a od 16:30, 22. 8. 2007 (1 min 40 sek)

Maďarsko má 10 % menšín, pričom 8 % sú Rómovia, ktorí sa za posledných 100 rokov usadili na väčšine územia krajiny. V lete 2006 sa televízne reportáže venovali epidémii žltáčky typu A v rómskej osade na juhozápade Maďarska. Táto téma sa v spravodajstve objavovala niekoľko týždňov, pričom v podstate bol prezentovaná rovnakým spôsobom.

Podľa správy Svetovej banky z roku 2000 žilo 57 % Rómov v Maďarsku v zničujúcej chudobe, pričom v celej populácii v takých podmienkach žilo iba 5,7 %. V súčasnosti žije v obciach približne 60 % Rómov a 40 % z nich žije v malých osadách obývaných menej ako 2000 ľuďmi. Podľa celoštátnych štatistík sú tieto údaje pre celé obyvateľstvo 36 % a 17 %. V Maďarsku žije 57 % Rómov v nerozvinutých okresoch.

Aký je predpoklad v pozadí tohto príspevku - že výskyt žltáčky v rómskych osadách zapríčinil nedostatočný zmysel pre čistotu?

Čo v poskytnutých informáciách chýba? Odborník rozpráva o tom, že vírus sa šíri z výkalov. Sú uvedené nejaké informácie o kanalizácii v obci vrátane porovnania s nerómskymi obcami? Odkiaľ čerpajú obyvatelia vodu? Je čistá? Atd.

Obyvatelia majú možnosť vyjadriť svoj názor v rozhovore. Vyrozumie divák, že sa s epidémiou snažia niečo urobiť?

Aký dopad má záber na interiér domu? Aké stereotypy potvrdzuje a posilňuje? Akým spôsobom? Čo si z tohto príspevku zapamätá divák?

Nasledujúci príbeh sa odohráva v Chorvátsku a preto si vyžaduje podrobnejšie vysvetlenie súvislostí a kontextu:

2.3 Etnický incident v Biljane Donje

HRT: Dnevnik – hlavné večerné spravodajstvo, denne, Kanál 1, 19:30, 25., 26., 27. 7. 2006

Chorvátsko vyhlásilo nezávislosť od Socialistickej republiky Juhoslávie začiatkom 90-tych rokov 20. storočia a v rokoch 1991 až 1995 prebiehala Chorvátska vojna za nezávislosť. Na jednej strane boli Chorváti, ktorí chceli nezávislosť a na druhej Srbi, ktorí chceli zostať v Juhoslávii alebo dosiahnuť zmenu hraníc pre časti Chorvátska, v ktorých by predstavovali väčšinu alebo vplyvnú menšinu.

Na oboch stranách bolo mnoho obetí a utečencov.

V roku 1997 sa srbskí utečenci začali vracieť domov do Chorvátska. Ide o pomalý a dlhý proces. Po návrate ich často miestni obyvatelia nevitajú s otvorenou náručou.

Do dediny Biljani Donji, v blízkosti mesta Skabrnja, sa pred pár rokmi vrátila srbská rodina Skoricovcov. Chorvátska vláda zaplatila rekonštrukciu ich domu a pred dvoma rokmi ich navštívil predseda vlády. Ide o veľmi citlivú oblasť – v meste Skabrnja bolo počas vojny zabitých mnoho Chorvátov a Srbi sa teraz vracajú.

V noci z 24. na 25. júla 2007 na srbskú rodinu Skoricovcov zaútočili štyria Chorváti.

Počas troch po sebe nasledujúcich večerov boli odvysielané nasledujúce spravodajské príspevky:

25.7.2006 (2 min 50 sek)

Príspevok o incidente v hlavných správach začína archívnymi zábermi spred dvoch rokov, kedy rodinu Skoricovcov našťivil predseda vlády v ich čerstvo zrekonštruovanom dome. Nasledovalo vysvetlenie, čo sa stalo v noci. Poslanec Parlamentu zastupujúci srbskú menšinu sa vyjadril, že išlo o etnický motivovaný útok.

Miestny zástupca srbskej politickej strany vyjadril svoj hnev z toho, že politici nikdy neprídu na miesto činu takýto incident odsúdiť. Uprostred letnej sezóny politici na štátnej aj miestnej úrovni boli na dovolenkách.

26.7. 2006 (1 min 57 sek)

Po príspevku v hlavnom spravodajstve nasledovala silná odozva vlády - chorvátsky prezident a podpredsedkyňa vlády navštívili rodinu Skoricovcov a v celom príspevku sú citovaní iba oni. Zisťujeme, že jedným zo štyroch podozrivých je výbalý chorvátsky vojak a v krátkosti zachytíme protestujúcich chorvátskych obyvateľov. Miestni politici sú stále na dovolenke.

27.7. 2006 (2 min 30 sek)

Štyria podozriví z mesta Skabrnja sú obvinení z rasovej a etnickej diskriminácie. Chorvátski obyvatelia mesta Skabrnja žiadali od srbských navrátilcov, aby prezradili, kto bol zodpovedný za vojnové zločiny v Skabrnji. Sú nahnevaní, že vláda ich zobrazila ako zločincov. Miestny politik (Chorvát) sa vrátil z dovolenky a poskytol vyjadrenie.

Tieto tri príspevky spolu vytvárajú ucelený, vyvážený pohľad a vykazujú známky neutrálnej a zrozumiteľnej žurnalistiky. Aby však divák videl všetky strany príbehu, musel sledovať správy všetky tri dni.

Môžu sa v príspevku vyjadrovať len politici? Prečo sa novinár neobrátil na obyčajných ľudí? Vyvolalo by to citlivé otázky príliš náročné na korektné spracovanie? Čo sa stalo s podozrivými?

Čo by si pomyslel divák, ktorý by videl iba prvý, druhý alebo tretí príspevok? A ktorý príspevok ponúkol určitý nadhľad? Kto ho do príspevku vniesol?

Ukázali tieto príspevky, že novinárovi(om) záležalo viac na väčšej otázke miesta Chorvátska v rámci Európskej spoločnosti a prijatia krajiny do „Európskej rodiny“ - a preto až príliš podporovali Srbov a ich reakciu na protispoločenské správanie a pritom ignorovali oprávnené a oveľa závažnejšie sťažnosti chorvátskych dedičanov? Viedla táto reportáž a reakcie na ňu v konečnom dôsledku k zhoršeniu situácie?

2.4 Násilné úmrtia medzi imigrantmi

RTÉ Capital D, publicistický príspevok, RTÉ One, 19:00, 16.3. 2006 (6 min 38 sek)

Imigrácia je v Írsku veľmi novým javom. Súčasná séria každoročných odhadov pre migráciu začala v roku 1987, keď do krajiny prišlo menej ako 19 000 imigrantov. Prvým imigrantmi boli najmä žiadatelia o azyl. V posledných rokoch boli najväčšie skupiny imigrantov z Východnej Európy, ktorí prišli za prácou. V dvanástich mesiacoch od mája 2005 do apríla 2006 sa počet imigrantov do Írska odhadoval na 86 900, čo predstavovalo najvyšší počet odkedy sa začalo jeho sledovanie v roku 1987. Z nich bolo 43 % občanov 10 nových členských krajín EÚ (26 % z Poľska, 7 % z Litvy). Imigranti boli zväčša mladí: 54 % bolo vo veku 25 až 44 rokov a 28 % bolo vo veku 15 až 24 rokov. Približne 10 % boli deti vo veku do 15 rokov.

Tento príspevok sa venuje zabitiu niekoľkých imigrantov a zisťuje, že miera násilných úmrtí medzi etnickými skupinami v Írsku je oveľa vyššia ako by sa očakávalo.

Máte pocit, že tento príspevok z Írska je opodstatnený a založený na riadne preskúmaných faktoch? S akými odborníkmi boli vykonané rozhovory? Aké rôzne perspektívy prináša tento príspevok? Ako a v akých pracovných pozíciách sú zobrazené etnické menšiny?

Aké štatistiky príspevok uvádza a ako ich možno porovnať s údajmi spomenutými v slovnom komentári? Sú štatistické údaje a grafické prvky použité efektívne? Alebo len bagatelizujú závažný problém?

Z akých okolností zomreli spomínané obeť? Kto boli páchatelia? Rozhovory naznačujú, že vrahmi boli iní imigranti, snáď v záchvate v opitosti. Naznačujú, že napätie spôsobuje medzi imigrantmi vzájomné násilnosti a kriminalitu, ale je poskytnutý nejaký dôkaz? Prečo spájať úmrtia s pomerne nesúrodou „skupinou“ ľudí, ktorí sú si podobní možno iba v tom, že do krajiny pricestovali nedávno?

Naznačuje príspevok možný problém rasizmu? Vedec naznačuje spojenie medzi tragickými úmrtiami ľudí z menšinovej komunity a chýbajúcou integračnou politikou v Írsku. Aké na záverečné posolstvo tohto príspevku?

Aký účinok má opakovanie mien imigrantov zabitých v posledných mesiacoch a dôvodov ich úmrtia? Robí ich pre divákov osobnejšími alebo zosilňuje problém nebezpečenstva a násilia a spôsobuje tým pocit nedostatku bezpečnosti?

2.5 Účinky imigrácie na národné hospodárstvo

TVE TD2 Večerné správy, denne o 21:00, 15.11.2006 (1 min 3 sek)

V Španielsku boli zverejnené štatistické údaje o vplyve imigrácie na hospodárstvo.

V poslednom desaťročí prišlo do Španielska – krajiny, ktorá je tradičným cieľom emigrantov - viac ako tri milióny cudzincov z východnej Európy, severnej Afriky a Južnej Ameriky. V súčasnosti platí, že viac ako 11 % zo 44-miliónovej populácie krajiny sa narodilo v zahraničí, pričom sa odhaduje, že 25 až 35 % imigrantov je v krajine ilegálne. Od roku 2000 Španielsko zlegalizovalo pobyt viac ako miliónu imigrantov, ktorí vedeli preukázať, že majú zamestnanie. Napriek jednému z najvyšších podielov imigrantov v Európe bola miera konfliktov v spoločnosti relatívne nízka.

Akým spôsobom tento jednoduchý štatistický oznam zo Španielska vyvažuje množstvo negatívnych predpokladov o imigrantoch? Myslíte, že je to vďaka presným faktom a údajom?

Slúžia poskytnuté údaje na vysvetlenie použitých termínov? Kto je imigrant a sú do počtov zahrnutí ilegálni imigranti? Sú v ňom zahrnutí imigranti z nových členských krajín EÚ? A dôchodcovia z krajín EÚ?

V celom materiáli nie je ani jeden rozhovor s imigrantom. Prečo sú zobrazení iba manuálne pracujúci ľudia a nie ostatné profesie, ktoré si vyžadujú viac ako len fyzickú silu?

Ako to môže podľa vás ovplyvniť vnímanie a obraz imigrantov v Španielsku? Myslíte, že diváci vo vašej krajine by príspevok vnímali ako príliš politicky korektný a preto by jeho hlavnú myšlienku ignorovali? Ide o celkovo pozitívny príspevok, ktorého hodnotu trochu znižujú stereotypné snímky?

2.6 Otázka nosenia šatky nikab

NPS/VARA, Nova, aktuality, 22:30, 28.1.2003 (5 min 50 sek)

Holandsko je multikultúrnou spoločnosťou už viac ako 400 rokov, vrátane veľkej židovskej (do roku 1945), protestantskej a katolíckej komunity, ktoré museli vždy medzi sebou uzatvárať kompromisy. Od roku 1950 sa v Holandsku usadila veľká komunita ľudí z Indonézie – bývalej holandskej kolónie – po ktorej nasledovali imigranti zo Surinamu, Maroka a Turecka.

V posledných rokoch sa zanietene diskutuje o nosení šatky nikab, keďže sa niekoľko školáčok rozhodlo, že ich chce nosiť. Časť programu na stanici Nova sa tejto otázke venovala prostredníctvom reportáží a diskusie s predstaviteľmi mesta a školy.

Čo sa snaží novinár v príspevku ilustrovať použitím dramatizovaných spomalených záberov, ktoré zobrazujú zahalené dievčatá? Aký účinok má hudba? Čo to naznačuje o takýchto ľuďoch a nimi zvolenom oblečení?

O čom v skutočnosti príspevok pojednáva? O pravidlách školy? O dôvodoch, prečo sa dievčatá rozhodli nosiť nikab? Aké rozšírené je v skutočnosti nosenie šatky nikab v Holandsku? Sú v príspevku uvedené presné fakty a čísla?

Ide o dobrú žurnalistiku? Kto sú odborníci? Kto by mal by zahrnutý do diskusie?

3. Koho vidíme?

Rôznorodosť nespočíva len v počítaní tvári z rôznych etnických skupín na obrazovke. Dôležité je, ako sú zobrazení a akú súčasť príbehu tvoria.

Okrem toho, že vo faktografických programoch zobrazíme skupiny obyvateľstva proporčne, musíme zabezpečiť aj to, aby boli zobrazené v celej svojej pestrosti.

V príspevkoch o imigrácii, menšinách, zločinnosti a terorizme až príliš často nepočujeme názor dotknutých skupín. Kto sú tí odborníci, s ktorými robíme rozhovor?

A v príspevkoch o vede, vzdelávaní či spotrebiteľoch zahŕňame aj ľudí rôzneho etnického pôvodu? Kto sú tí odborníci, s ktorými robíme rozhovor?

Otázky pre novinárov:

Uvedomujete si predpoklady, ktoré robíte pri výbere ľudí na rozhovor?

Divákovi nedávajte vždy to, čo očakávajú alebo čo si žiadajú. Nájdite nový uhol pohľadu; nepostupujte vždy podľa konsenzu v médiách.

Ako veľmi sa snažíte nájsť aj iných odborníkov ako tých, ktorých používa vaša redakcia? Snažíte sa získať aj rôzne menšinové názory?

Ak zobrazíte osoby menšinového pôvodu, robíte tak z autentického/prirodzeného dôvodu?

Cítite ako svoju zodpovednosť vyvažovať stereotypy?

Ukážky zo spravodajstva

3.1 Els matins (Rána) ranná talk show, pracovné dni, 18.9.2005 (4 min 33 sek)

Hoci Španielsko bolo až do nedávnej doby krajinou, z ktorej sa emigrovalo, v Katalánsku sa od 50. rokov 20. storočia významne zvýšil počet imigrantov – robotníkov z chudobnejších častí krajiny. V posledných piatich rokoch vzrástol v Katalánsku počet imigrantov z 2,3 % na 13,4%. Mestá a obce zažili takú rýchlu zmenu v takom krátkom čase, že mnohým miestnym obyvateľom sa na ňu ťažko zvyká. Po teroristickom bombovom útoku v Madride v marci 2005 sa objavili mierne prejavy otvorenej nenávisťi voči obyvateľom zo severnej Afriky. Podľa Európskeho centra pre sledovanie rasizmu a xenofóbie (EUMC), ktoré sa neskôr premenovalo na Európsku agentúru pre základné práva (FRA), stúpa islamofóbia v celej Európe vrátane Španielska.

Preskúmajte celé usporiadanie tejto „diskusie“ – čo prezrádzala perspektíva kamery, umiestnenie moderátora za slotom a reč tela o rozložení moci a autority? Čo nám to hovorí o predpokladoch, ktoré sú v štúdiu nespochybniteľné?

Ako možno očakávať férovú a zmysluplnú diskusiu, v ktorej proti sebe stojí skúsený a verejne známy moderátor a traja televízni nováčikovia? Čo robil moderátor? Čo mohol z hľadiska moderovania urobiť preto, aby sa aj ostatní účastníci skutočne dostali k slovu?

Aký dojem si divák odnesie o moslimoch? Nájde si v príspevku aj argumenty pre ich spôsob života, ich rozhodnutie nosiť šatku? Ak nie, tak prečo nie?

Aký dojem budú mať zo španielskej/katalánskej televízie a spoločnosti menšiny v krajine?

3.2 Diskusia o šatke

ZDF „Drehscheibe Deutschland“ (spravodajský magazín so zameraním na rôzne regióny Nemecka), 12:15-13:00, 30.10.2006 (2 min 30 sek)

Táto reportáž sa venuje kontroverznej diskusii, ktorú vyvolali dve nemecké političky tureckého pôvodu, keď požiadali ostatné turecké ženy v Nemecku, aby odložili svoju moslimskú šatku.

O moslimskej šatke sa viedla v Nemecku dlhá diskusia. V roku 2003 uspela jedna učiteľka tureckého pôvodu v spore na Ústavnom súde, ktorý rozhodol, že federálny štát Baden-Württemberg nemal právo zakázať jej učiť len preto, že chcela nosiť v škole šatku. Po tomto súdnom rozhodnutí však federálny štát nosenie šatiek zakázal zákonom. Sedem ďalších federálnych štátov v Nemecku prijalo podobnú legislatívu. Podľa nedávneho prieskumu uskutočneného televíziou ZDF, 29 % Nemcom sa napáči moslimská šatka a 70 % nevedí, ak ju ženy budú nosiť.

Kto sa v tejto reportáži vyskytuje a čo môže priniest do diskusie? Všimli ste si, aký čas dostala každá osoba v rozhovore? Je to skutočne vyvážené? Aký názor podľa vás zastáva reportér, ktorý s nimi robil rozhovor?

Z tohto materiálu je zrejmé, že v komunite možno nájsť rôzne názory a pestré pohľady. Ktorý z vyjadrených názorov je vnímaný ako ten „správny“ prístup k tejto téme? Nie je v podtexte cítiť, že ženy by nemali nosiť šatku a nie je takýto pohľad veľmi eurocentrický?

Aký ďalší problém leží v jadre tejto reportáže? Aké témy si diváci hlavne zapamätajú – nosenie či nenosenie šatky alebo nenávistnú kampaň a vyhrážanie?

3.3 Berlínska škola

ZDF „heute-journal“ (spravodajský magazín), denne 22:00-22:25, 30.3.2007 (3 min 4 sek)

V marci 2006 sa nemecké médiá zoširoka venovali problémom jednej školy v Berlíne, kde konflikty a násilie takmer znemožňovalo vyučovanie a kde pracovníci školy poslali sťažnosť na mestský úrad, pod ktorého správu škola spadala. Po roku ZDF informovala vo svojich programoch o spôsoboch riešenia, ktoré situáciu zlepšili – zavedení hodín boxu a hudobnom projekte.

Zo žiakov navštevujúcich túto konkrétnu berlínsku školu má 83 % menšinový etnický pôvod. Priemerná nemecká „Hauptschule“ má 19 % migrantov („Hauptschule“ je jedným typom strednej školy s maturitou, ktorá nadväzuje na štyri roky základného vzdelania a päť rokov stredoškolského vzdelania).

Podľa oficiálnych údajov má 15,3 milióna z 82,5 milióna obyvateľov Nemecka menšinový etnický pôvod (18,5 %). Podiel cudzincov (t.j. ľudí bez nemeckého pasu) je 8 %. Celkovo majú ľudia s menšinových etnických pôvodov nižšiu kvalifikáciu ako ostatní: 10% nemá ukončenú školu (v porovnaní s 1,5% ľudí bez menšinového etnického pôvodu) a 51 % nemá odborné stredoškolské vzdelanie (v porovnaní s 27 % u ľudí bez menšinového etnického pôvodu).

Z Nemecka vidíme príspevok nadväzujúci na pôvodnú reportáž, keď sa škola prvýkrát dostala do správ kvôli svojim problémom. Ide o dobrý príklad toho, ako staršia reportáž o „medzikultúrnych“ vzdelávacích problémoch môže mať pozitívne pokračovanie v čase, keď už problém nie je medializovaný ako „aktuálna správa“.

Príspevok rozpráva o dôležitej úlohe médií pri zobrazovaní takýchto udalostí či situácií. Aký vplyv má takéto zobrazovanie na školu? Ako ho možno zmeniť?

Ako spolu prichádzajú do kontaktu študenti a učitelia a aká je interakcia medzi študentmi rôznych kultúr? Zdôrazňuje či spomína sa skutočnosť, že mnoho detí na tejto škole je menšinového etnického pôvodu?

Ako sa pristupuje k tomuto príbehu? Čo to vyjadruje o škole s veľkým množstvom problémov? Ako tieto problémy rieši škola? Čo bolo a stále je vo všeobecnosti jadrom takéhoto problému? Aké závažné dôsledky má, dokonca aj mimo školy?

Čo naznačuje príspevok o príčine týchto problémov? Je to etnická príslušnosť alebo chudoba?

3.4 Opustení migranti zo subsaharskej Afriky TVC Midday spravodajstvo, denne, 15:00, 28.8.2006 (2 min 45 sek)

Hoci sú štatisticky hlavným spôsobom vstupu imigrantov letiská, spravodajské programy sa denne venujú veľkému množstvu imigrantov zo subsaharskej Afriky, ktorí prichádzajú na vratkých člnoch. Keďže väčšinu z nich zachytia skôr, ako dosiahnu pobrežie, v súčasnosti sa pokúšajú využívať čoraz viac rizikové trasy. Každý deň na otvorenom mori pri Kanárskych ostrovoch nachádzajú voľne plávajúce člny, často s mŕtvymi telami.

Tento príspevok sa venuje migrantom zo subsaharskej Afriky, ktorých nechala marocká vláda na púšti po tom, čo ich rybárska loď skončila na pobreží Maroka pri pokuse doplávať na Kanárske ostrovy.

S Katalánskou televíziou sa vydávame mimo Európy, aby sme sa stretli s tými, ktorí sa s obrovskými ťažkosťami snažia o lepší život. Ako zobrazuje príspevok ilegálnych imigrantov? Ako sa to odlišuje od zvyčajného spôsobu zobrazovania ľudí v tejto situácii?

Myslíte, že človek lepšie chápe, prečo sa títo ľudia (a mnohí ďalší) odhodlajú na také drastické kroky, keď priamo počuje ich vyjadrenia? Vedie to k lepšiemu porozumeniu problému u divákov?

Čo v príspevku chýba? Prečo tam nie sú vyjadrenia úradov – ani z Maroka ani z Mauretánie?

Aké platné a etické je zobrazovanie dramatických a emocionálnych záberov ako ilustrácia k príbehu? Je to oprávnené? Odráža to skutočnosť? Ak áno, vyžaduje si to uvedenie vecí do kontextu, keďže prevažná väčšina ilegálnych imigrantov vstupuje do Európy cez letiská na turistické víza?

Vedú celkový dojem z príbehu, zábery a sprievodný komentár k uvedeniu diváka do omylu? Posúva príspevok daný problém do senzačnej a pokrivenej roviny? Vytvára takéto spracovanie príbehu viac škody ako úžitku?

3.5 VRT Meteorológ

VRT Het Journaal, hlavné správy, 19.30, 13.3.2006 (1 min 40 sek)

Príroda stále spí a keďže stále mrzne, zostávame zababušení do svojich vlnených kabátov. Niektorí ľudia už toho majú dosť. Karim Hamid, meteorológ a zamestnanec Národného meteorologického ústavu KMI v Belgicku vysvetľuje príčiny nízkych marcových teplôt.

Bude pre väčšinu divákov zjavné, že odborník na počasie má menšinový etnický pôvod?

Aký účinok na menšinových a väčšinových divákov má skutočnosť, že sledujú odborníka – v tomto prípade meteorológa – pri práci v televízii? Čo to vypovedá o pozícii menšín vo flámskej spoločnosti?

3.6 Ženy v podnikaní a hospodárstve

DW-TV, Made in Germany, 19:30, 6.6.2007 (2 min 45 sek)

Na Medzinárodný deň žien 8. marca sú hlavnou témou magazínu „Made in Germany“ ženy v podnikaní a v hospodárstve. Jednou zo štyroch manažérok, ktoré poskytli rozhovor, je Roya Ulrich – manažérka pre informačné technológie vo firme Daimler Chrysler. Do Nemecka prišla z Iránu vo veku 18 rokov, aby študovala svoj obľúbený predmet informačné technológie. Je presvedčená, že v tejto oblasti nemá v profesionálnom raste žiadne obmedzenia či hranice.

Ide o dobrý príklad človeka z menšiny v príspevku určenom väčšinovému divákovi. Mal však byť tento príbeh odvysielaný len kvôli mimoriadnemu sviatku žien?

Má novinár zodpovednosť za vyhľadávanie príbehov a ľudí, ktorí narúšajú šablónovité myslenie? Čo ak nie sú dostatočne zaujímaví?

4. Kto vyberá príbehy?

Spravodajské príspevky informujú divákov o udalostiach vo vlastnej komunite a vo svete, ale samozrejme podliehajú výberu podľa dôležitosti a zaujímavosti.

Diváci, ktorí sa nikdy „nevidia“ na televíznej obrazovke, sa pochopiteľne môžu cítiť menej dôležití. Televízia môže komunikovať pocit súľúžnosti, občianstva a dokáže ponúknuť aj dôležité vzory pre deti z menšinových komunít. Aké to má dôsledky?

Zobrazovanie rôznych uhlov pohľadu a rôznych názorov dokáže lepšie vystihnúť európsku spoločnosť – a spoločenstvá po celom svete.

Čo sa v konečnom dôsledku myslí slovom „my“?

Otázky pre novinárov:

Do akej miery ovplyvňuje vaše mentálne nastavenie výber príbehov, ktorým sa venujete? Ste si vedomí osobných predpokladov, ktoré robíte pri jednotlivých témach?

Ste otvorení prijať námety na príbehy z odlišnej perspektívy?

Nájdete si čas, aby ste preskúmali rôzne zdroje a neoslovovali len lídrov, ale aj bežných členov komunít?

Do akej miery ovplyvňuje rôznorodosť váš výber námetov na príspevky a protagonistov? Dará sa vám udržiavať vlastné štandardy nezávislej žurnalistiky?

Vnímate negatívny či pozitívny dopad vašej práce na spoločnosť ako svoju profesijnú zodpovednosť?

Ukážky zo spravodajstva

4.1 Rómske občianske hliadky

MTV, Duna TV, Danube TV, denný spravodajský program, 18:00, 10.3.2004 (1 min 45 sek)

Rómovia tvoria druhú najpočetnejšiu menšinu na Slovensku. Hoci podľa odhadov približne tretina z nich má životný štandard podobný väčšinovému obyvateľstvu, väčšina z nich trpí neprimerane vysokou mierou chudoby, negramotnosti, zločinnosti a chorobnosti. V roku 2005 prepukli na Slovensku medzi rómskymi skupinami nepokoje na protest proti rastúcim cenám. Došlo aj k rabovaniu, najmä potravín. Nad dotknutou oblasťou prevzali na niekoľko týždňov veľmi silnú kontrolu vojsko a polícia. Následne vláda vytvorila „rómske občianske hliadky“, aby sa Rómovia postarali o svojich ľuďoch.

Prvý príspevok informuje ľudí na Slovensku aj v zahraničí a poukazuje na problémy v kontexte pre väčšinu ľudí veľmi málo známom.

Aké predpoklady podľa vás robí reportér o Rómoch? Vnímate snahu prezentovať fakty v akomkoľvek kontexte?

Čo by nám o týchto občianskych hliadkach vedeli povedať rómski rodičia a deti? Mali by sme poznať ich názor, či je alebo nie je tento nápad dobrý? Koho v príspevku počujeme? Stretávame sa a vedúcim Rómskych občianskych hliadok a s riaditeľom školy – ide o dobre vybraných zástupcov?

Aký dojem tento príspevok posilňuje? Čo sa z neho dozvedáme o životnom štýle Rómov a ich detí?

4.2 Susedia

NPS PREMtime, týždenný magazín o aktuálnych témach, 16:35 (v súčasnosti 20:30), 27.4.2003 (4 min 8 sek)

PREMtime uvádza Prem Radhakishun, otvorene sa vyjadrujúci právnik narodený v Suriname, ktorý skúma kvalitu multikultúrnej spoločnosti v Holandsku.

Tento príspevok sa venuje susedskému sporu v Amsterdame. Majiteľ domu požiadal ženu zo Surinamu, aby doma v byte nosila papuče, pretože pod ňou bývajúcí sused má problém s jej hlučnosťou. Ona sa však domnieva, že sused je rasista, ktorý sa sťažuje aj vtedy, keď ona nie je doma. Prem sa tento spor snaží vyriešiť.

Ako je spracovaný tento univerzálny príbeh z Holandska – príbeh susedského sporu, ktorý by sa mohol udiť medzi akýmkoľvek ľuďmi? Je namieste použiť na komunikáciu posolstva humor?

Príspevok sa nevyhýba tabuizovaným témam – ak je problémom rasizmus, je to spomenuté a ľudia o ňom v programe hovoria. Ide o efektívny spôsob „rozmotávania“ takýchto citlivých tém?

Narúša do istej miery stereotypy?

Susedia majú viac ako 65 rokov (vek je tiež jednou stránkou rôznorodosti). Ako by ste opísali reportéra? Ovplyvňuje jeho pôvod spôsob spracovania reportáže?

Čo je hlavným posolstvom? Je to myšlienka, že problémy sú medzi ľuďmi a nie medzi neosobnými vecami a že niektoré problémy sú univerzálne a nemajú etnické, náboženské či kultúrne pozadie?

4.3 Vianočné ozdoby / Poľská reštaurácia

ITV Central Tonight, regionálny spravodajský program, 18:00, 5.12.2006 (50 min)

Pracujúci imigranti vysvetľujú, že ich neurážajú vianočné ozdoby. Niektoré mestské rady v Spojenom kráľovstve, napríklad v meste Birmingham, premenovali Vianoce na „Zimný festival“, aby neurazili nekresťanov. Kvôli predpokladu, že Vianočné ozdoby pôsobia urážlivo vzniká diskusia, ktorá môže v niektorých novinách vyvolať nahnevané reakcie na pokraji rasizmu. Nikdy však nie sú zahrnuté rozhovory s tými, ktorých takého náboženské prejavy údajne urážajú.

Reportéri regionálneho spravodajského programu ITV zistili, že Moslimov, Hinduistov ani ateistov to vôbec neuráža a rozhodli sa to preto overiť tým, že zoberú skupiny ľudí z prevažne moslimských okresov Sparkhill/Sparkbrook do veľmi výrazne vyzdobenej oblasti a spýtajú sa ich na ich názor.

Anglia News, regionálny spravodajský program 18:00, 28.8.2006 (45 min)

Kurdskí imigranti si otvorili Poľskú reštauráciu v oblasti Peterborough, kde býva približne 164 tisíc poľských imigrantov. Nedávno prišlo zo zahraničia asi 20 tisíc ľudí, z ktorých približne 8 tisíc boli Poliaci. Relatívny vysoký počet imigrantov bol aj z Litvy a Portugalska.

Rastúci počet Poliakov nemal miesto na stravovanie s ponukou tradičných poľských jedál, ale dvaja kurdskí bratia si túto medzeru na trhu všimli a takúto reštauráciu otvorili. Zamestnávajú v nej niekoľkých Poliakov vrátane čašníčky, ktorá poskytla rozhovor.

Tieto dva krátke príspevky v regionálnom vysielaní ITN vyznievajú ľahko a bezstarostne, ale ich hlavný odkaz je dôležitý.

a) Aké predpoklady a stereotypy o Moslimoch nabúravadajú?

Bol by však tento odkaz ešte silnejší, ak by rozhovor poskytli aj iní ľudia – napríklad ženy na trhu?

b) Tento príspevok ukazuje, akými rôznymi spôsobmi sa dá k problémom pristupovať, s ľudskosťou a humorom.

Ako sú prezentované otázky imigrácie – ako príležitosť či ako problém?

Sú fakty a čísla uvedené v kontexte? Ide o pozitívny príklad podnikavosti „imigrantov“?

4.4 Ali Abood: Iračan, ktorý prišiel do Švédska SVT RAPPORT, denné správy, 19:30, 13.3.2007 (3 min 20 sek)

Dnes je približne 15 % obyvateľov Švédska zahraničného pôvodu. Ak sa pripočítajú tí, ktorí sa narodili vo Švédsku, ale ktorých jeden rodič sa narodil v zahraničí, ide približne o 20 % obyvateľstva.

Mnoho irackých utečencov prichádzajúcich do Švédska sa usádza v mestách, v ktorých je už mnoho iných imigrantov. V meste Södertälje sa im darí veľmi dobre, keďže okrem švédčiny sa dá použiť aj arabčina u zubára, miestnom úrade pre bývanie a v banke. Približne 36 % obyvateľov Södertälje má zahraničný pôvod – z 64 tisíc ľudí – a tento počet narastie na 50 %, ak sa zarátajú aj deti rodičov, ktorí majú jedného rodiča narodeného v zahraničí a druhého vo Švédsku. Reportér má palestínsky pôvod (palestínsky otec, švédska matka). Sám v Södertälje vyrástol a doteraz tam žije.

Kto bol reportér v tomto príspevku a čo ste si na ňom všimli?

Myslíte, že príspevok by sa líšil, ak by ho vyrobil reportér bez znalosti arabčiny?

Máte v oddelení reportérov/producentov/redaktorov zahraničného pôvodu?

Aké kontakty na oblasti s imigrantmi alebo oblasti, ktoré nemajú vo vašom oddelení primerané zastúpenie? Uvažovali ste, že v takýchto oblastiach nadviažete spoluprácu s externými spolupracovníkmi?

Koľko mien máte vo svojom adresári odborníkov/kontaktov, ktoré nie sú z väčšiny?

4.5 Absurdná kultúrna vojna – diskusia o šatke v bazéne

Monitor, ARD/WDR 20:15, 8.1.2004 (5 min 57 sek)

V súčasnosti je takmer 20 % obyvateľstva v Nemecku imigrantského pôvodu. Tento podiel sa zvýšil najmä v mestských oblastiach. A keď hovoríme o mladých ľuďoch, každý tretí žije v rodine imigrantského pôvodu. Najväčšou menšinovou skupinou v Nemecku sú Turci. V celom Nemecku žije viac ako 3 milióny Moslimov.

V dosahu vysielania televíznej stanice Westdeutscher Rundfunk (WDR) je imigrantského pôvodu každý štvrtý človek. Situácia je porovnateľná aj v Bavorsku, kde sa odohráva aj reportáž „Absurdná kultúrna vojna – diskusia o šatke v bazéne“.

Ako pristupuje k téme táto reportáž? Je zrejmý osobný názor reportéra? Je namieste ironický tón? Ako zobrazuje odporcov dní kúpania pre ženy?

Reportér umožňuje odporcov vyjadriť svoj názor, že tieto „dni žien“ sú súčasťou stratégie šírenia Islamu v Nemecku. Majú byť takéto názory zaradené do vysielania? Vyvracia ich táto reportáž?

Čo si z reportáže zapamätá divák k danej téme a k ľuďom, ktorých sa týka?

4.6 Moslimská komunita po 11. septembri má stigmú ako Íri po bombových útokoch IRA z roku 1974

BBC English Regions, „Inside Out – West Midlands“ magazín aktualít, 26.9.2007 (10 min 14 sek)

Po sérii bombových útokov IRA v 70. rokoch 20. storočia čelili Íri v Birminghame vlně predsudkov, obťažovaniu a násilia. Dnes žije írka komunita v harmónii so zvyškom obyvateľstva. Po 11. septembri a následnom prijatí protiteroristických zákonov v Spojenom kráľovstve sa stali Moslimovia cieľom novej vlny predsudkov. Odráža sa to aj v ich negatívnom zobrazovaní v médiách.

Známe osobnosti írskoho pôvodu teraz apelujú na podporu moslimskej komunity. Paddy Hill, ktorý bol kedysi nespravodlivo obvinený z terorizmu, presadzuje solidárnosť.

Komu je tento príspevok určený? Zaujme len dve zmienené komunity alebo aj širší okruh divákov? Aký názor podľa vás zastáva reportér? Boli zaradené rozhovory s rôznymi relevantnými osobami? Z akých dôvodov padla voľba na nich? Aké je ich poslanstvo divákovi? Komunikujú rozdelenie alebo inklúziu?

Ako je prezentovaný hlavný problém? Je poskytnutý dostatočný kontext pre ľudí, ktorí nevedia o situácii zo 70. rokov 20. storočia?

Reportér načrtáva paralely medzi 70. rokmi a súčasnosťou s ohľadom na nespravodlivé zaobchádzanie s domnelými teroristami na súdoch. Myslíte, že takéto porovnanie je správne a relevantné?

Aký je výsledok tohto porovnania dvoch stigmatizovaných komunit?

Aký význam má „írka podpora“? Do akej miery je dôležité, že Paddy Hill je známy vo svojej komunite a všeobecne v Spojenom kráľovstve?

Je jeho „poslanstvo“, aby Moslimovia neboli stigmatizovaní a izolovaní, relevantnejšie, než keby bolo súčasťou sprievodných komentárov? Prečo?

5. Postupujeme o trochu dôslednejšie

Verejnoprávne médiá musia reagovať na zloženie diváckej obce, ktorej slúžia, ak si chcú zachovať aktuálnosť a životaschopnosť v dnešnom čoraz globalizovanejšom svete. Takáto stratégia dáva ekonomický zmysel a napomáha sociálnej kohézii.

Je preto dôležité, aby verejnoprávne médiá presne odrážali realitu čoraz rôznorodejšej a multikultúrnejšej spoločnosti, v ktorej pôsobia. Predstavuje to tvorivú príležitosť vytvárať zaujímavé a pútavé programy, ktoré prinášajú príbehy a perspektívy z viacerých uhlov pohľadu.

Chodte do rizika, majte odvahu vyskúšať niečo nové, odvážte sa vytvárať programy zamerané pre divákov z konkrétnej menšiny ako aj pre všeobecného diváka z hlavného prúdu.

Nech sa menšiny cítia ako súčasť celku. Nezobrazujte však menšinové tváre len preto, aby ste vytvorili dojem, že sa v tomto smere niečo robí.

V rozhodovaní o tom, koho dáte na obrazovke máte možnosť výberu.

Otázky pre novinárov:

Pri vyhľadávaní nových kolegov sa aktívne snažíte nájsť takých, ktorí prinesú do redakcie rôzne perspektívy?

Očakávate od svojich divákov, že akceptujú nové tváre a nové uhly pohľadu alebo sa nazdávajú, že vždy sú to isté? Vyskúšali ste ich prekvapiť a s akým výsledkom?

Ukážky zo spravodajstva

5.1 Veľmi nemecká záľuba

„ZDF-Morgenmagazin“, ranný program, pracovné dni, 5:30-9:00, 15.3.2007 (2 min 57 sek)

Moon Suk, Kórejka, ktorá sa pravidelne objavuje v rannom programe ZDF sa vo svojich príspevkoch zameriava na nemeckú kultúru a spoločnosť a často porovnáva nemecké a kórejské zvláštnosti. Vo vybranom príklade navštívila ľudí, ktorí majú „veľmi nemeckú“ záľubu - zbierať predmety.

Myslíte, že takejto moderátorky by umožnili robiť správy alebo uvádzať len takého "exotické" príspevky? Máte pocit, že prezentovanie rôznorodosti ako niečoho „exotického“ je tak trochu pozeranie zvrchu na Nemcov aj Aziatov? Myslíte, že z príspevku vychádza moderátorka mierne zosmiešnená?

Kto je v tomto príspevku „cudzinec“? Skutočnosť, že moderátorka je Kórejka a ešte stále rozpráva s kórejským prízvukom, dáva príspevku „šťavu“, robí ho exotickjším. Je to v tomto prípade dôležitý aspekt, keďže umožňuje programu aj divákovi pozrieť sa na každodenné nemecké zvláštnosti „zvonku“?

Akým spôsobom pomáha tento zábavný program o „nemeckých“ kultúrnych zvláštnostiach, prezentovaný atraktívnou ázijskou moderátorkou, pri propagácii multikulturalizmu, tolerance a rôznorodosti?

5.2 SVT Nur Total, denné večerné správy, 15.11.2002 (3 min 37 sek)

Novinárku, ktorej ponúkli prácu moderátorky v SVT, nakoniec odmietli kvôli šatke. Ombudsman proti diskriminácii sa vyjadril, že konanie SVT sa dá považovať za protizákonné. SVT tvrdí, že moderátorka zahalená v šatke by nespĺňala požiadavky na neutralnosť, ktorú reprezentuje verejnoprávna služba. Príspevok zobrazuje Nadiu, ktorá stále tvrdí, že sa nechcela stať ikonou zahalenej ženy. Preto neposkytuje rozhovor a jej postoj obhajuje priateľ a kolega. Odkedy bol tento príspevok v roku 2002 odvysielaný, Nadia uvádza program o cestovaní a na obrazovke už šatku nenesí.

Diskusia zo Švédska je zaujímavým prípadom, v ktorom sa oboznamujeme s jedným z praktických problémov v medzikultúrnej oblasti – citlivou záležitosťou nosenia šatky všeobecne a konkrétne u moderátorky vo verejnoprávnej televízii. Čo si myslíte o profesionálnej kvalite spracovania tohto príspevku?

Nur je kolegyňou odmietnutej moderátorky, ale je dostatočne jasné, prečo sama neposkytla rozhovor? Ide o účinný spôsob propagácie multikultúrnej spoločnosti? Poskytuje potrebnú vyváženosť ako alternatívu k väčšinovým „problematickým“ prezentáciám týchto otázok?

Mal by byť z princípu zahrnutý aj postoj, ktorý je proti multikultúrnosti, proti pluralistickej spoločnosti a propaguje asimiláciu?

5.3 Označenie staníc NPO, verejnoprávna televízia v Holandsku, 2007

V roku 2007 si vytvoril nové označenie druhý kanál verejnoprávnej televízie, ktorý sa zameriava najmä na informácie a kultúru a ktorý vysiela produkciu viac ako desiatich televízií rôzneho náboženského a politického zamerania.

Ide o dobrý spôsob reflektovania spoločnosti?

5.4 Dievčatá z Halal NPS, informačný program, týždenný seriál so 6 dielmi, 16:00, 12.11. 2006 (2 min 8 s. a 2 min 40 s.)

Po prvýkrát v Európe dostali tri moslimské sestry v Holandsku možnosť prezentovať vlastný program o svojich postojoch a spoločnosti, v ktorej žijú. Program si získal veľkú popularitu medzi moslimskými ženami a vyvolal rozpory u ľudí, ktorí nechcú na obrazovkách sledovať ženy zahalené šatkou. Ide o jednu časť tretej série, v ktorej sa sestry venovali voľbám v Holandsku a snažili sa zistiť, čo pre nich samé znamenajú. Ich program si získal veľkú

pozornosť a preto mali možnosť urobiť rozhovor s akýmkoľvek politikom podľa svojho výberu a ony samé sa stali známymi mediálnymi osobnosťami.

V tejto ukážke robia rozhovor s lídrom Strany práce, ktorý sa neskôr stal Ministrom financií a lídrom v súčasnosti opozičnej Socialistickej strany.

Aké predpoklady robí tento program? Čo to vyjadruje o tom, aké miesto majú v spoločnosti tieto dievčatá?

Aký účinok na moslimských a nemoslimských divákov bude mať skutočnosť, že nosia šatky?

Myslíte, že si ich vybrali práve preto, že nosia šatky? Bol to dobrý nápad?

Myslíte, že budú prezentovať aj názory odlišné od svojich? Je to potrebné?

6. Pravdivé prerozprávanie

Tu uvádzame niekoľko ukážok z programov, ktoré nie sú čistými spravodajskými príspevkami ani aktualitami, ale zaoberajú sa našimi témami z odlišnej perspektívy a niekedy odľahčeným spôsobom.

Otázky pre novinárov

Je treba pristupovať k otázkam života v multikultúrnej spoločnosti iba vážnym spôsobom alebo môžete vyskúšať niečo nové? Aké sú s tým spojené riziká?

Je humor dobrým spôsobom na komunikovanie citlivých tém? Ako si môžete byť istí, že tým neposilníte predsudok?

Ukážky zo spravodajstva

6.1. Aldith Hunkar, hlásateľ večerných správ, rozpráva o spravodajstve a menšinách (12 min 25 sek)

Školiaci materiál NOS o rôznorodosť pre manažérov a novinárov (2006)

Novinárka narodená v Suriname analyzuje vzťahy medzi imigrantmi a miestnym obyvateľstvom a ako vplyva ich zobrazovanie v televízii na postoje. Je jednou z mála černošských novinárov v redakcii a na obrazovke.

Akým témam sa tento príspevok venuje?

Akým spôsobom narúša novinárske stereotypy?

Myslíte, že tento príspevok, venujúci sa otázke zobrazovania etnických menšín v médiách, zmení mentálne nastavenie novinárov, ktorí si ho pozrú?

K akým záverom dospejete, keď si tento príspevok pozriete?

6.2 Multikultúrna YLE

Basaari: Mundo, faktografické programy, pondelky 17:10-17:40, 24.10.2005 (2 min 20 sek)

Fínska verejná televízia je veľmi multikultúrnou organizáciou.

Kto je podľa vás autorom tejto reportáže – „väčšinový“ alebo „menšinový“ reportér? Prečo? Aká je pointa tohto programu? Myslíte, že je efektívny alebo ho humor príliš zjemňuje? Aké otázky vyvoláva? Aká je situácia vo vašej vlastnej organizácii?

6.3 Bimbos a burky

Ukážka z NPS z 83-minútového informačno-zábavného tematického večera, 20:25, 30.8.2007 (5 min)

V lete 2007 sa v Holandsku odohrala veľká diskusia o konflikte medzi slobodou jednotlivca a náboženskými hodnotami. Homosexuálov napádali, ľudom organizujúcich bývalých Moslimov sa vyhrážali, pracovníci verejnej správy odmietali vykonávať svadby homosexuálov, a po desaťročiach trvajúcej „tolerancie“ a politickej korektnosti boli všade bez akéhokoľvek obmedzenia vyjadrované kontroverzné názory.

V tematickom večernom programe „Bimbos a burky“ boli po prvýkrát zozbierané rôzne radikálne názory s cieľom diskutovať o dilemách a hraniciach slobody. Líder homosexuálov, bývalý Moslim, tradičný katolík, konzervatívny protestant, ortodoxný Moslim a manažér veľkej firmy zameranej na sexuálne služby sa zúčastnili diskusie vedenej tromi sestrami zahalenými šatkami („Girls from Halal“) a veľmi dobre známym liberálne orientovaným televíznym moderátorom.

Program dosiahol sledovanosť takmer milión divákov (na internete a v televízii) a po odvysielaní sa stal hlavnou témou rozhovorov. Vyvolal stovky pozitívnych aj negatívnych odoziev a prilákal mladých divákov – ako konzervatívnych, tak aj liberálnych.

Nasledujúca 5-minútová ukážka zobrazuje najvyhranenejšie momenty tohto programu a neodráža vyváženým spôsobom celú diskusiu toho večera.

NPS sa rozhodla vyrobiť tento program v snahe osloviť divákov a nájsť nové spôsoby pre diskusiu o dilemách, ktorá dnes naša spoločnosť čelí.

Program spája formát zábavného programu a panelovej diskusie. Myslíte, že ide o dobrý spôsob, ako pristupovať k týmto citlivým témam?

Akých divákov sa snaží tento program osloviť? Ide o legitímny spôsob dosahovania širšieho spektra divákov ako tých, ktorí by sledovali vážne ladenú panelovú diskusiu na tieto témy? A mala by televízna spoločnosť pri získavaní divákov zachádzať takto ďaleko?

Mal by človek poskytnúť priestor extrémnym názorom každého druhu, alebo by ich médiá mali ignorovať? Aký by to podľa vás malo účinok?

6.4 Čierne a biele bábiky Colourtelly (2007)

Colourtelly je nedávno spustená internetová televízna stanica, ktorá sa zamierava na černošské obyvateľstvo v Spojenom kráľovstve. Tento klip nakrútili s deťmi na základnej škole v západnej časti Londýna a tvorí súčasť dlhšej reportáže.

Čo hovorí tento klip o deťoch? Odráža ich rozhodovanie negatívny názor o sebe alebo je vyjadrením niečoho iného?

Dokáže tento klip zvýšiť povedomie novinárov o tom, aké posolstvá – podvedome či otvorene – možno komunikujú vo svojich reportážach a aký je ich vplyv na mladých divákov?

7. Kontrolný zoznam pri práci s rôznorodosťou

Na čo pamätať pri reportovaní o otázkach rôznorodosti a myšlienky súvisiace s obsahom predchádzajúcich častí

1. Uvedomujem si predpoklady, ktoré osobne robím o témach, príbehoch a ľuďoch, o ktorých reportujem?
2. Uvedomujem si moc obrazov, slov, zvukov a hudby?
3. Spomínam etnický pôvod aj tam, kde to nesúvisí s príbehom?
4. Venujem dostatočný čas overovaniu faktov? Som si istý, že používam správne výrazy?
5. Konzultujem v prípade potreby otázky so skúsenejšími kolegami – a ľuďmi iného pôvodu?
6. Vyberám si osoby na rozhovor podľa relevantnosti pre príbeh alebo pretože očakávam, že pritiahnu pozornosť divákov?
7. Snažím sa vyhľadávať rôzne názory medzi osobami vyjadrujúcimi sa za menšiny a medzi svedkami, s ktorými robím rozhovory?
8. Objavujú sa ľudia s menšinovým pôvodom v mojich príspevkoch z prirodzených dôvodov?
9. Nachádzam nové uhly pohľadu a rozvíjam príspevky o niečo hlbšie?
10. Kladiem sám sebe výzvu, aby som našiel nové zdroje a spochybnil prevládajúci spôsob zobrazovania témy?
11. Premýšľam o tom, či moje príspevky zachovávajú stereotypy?
12. Beriem do úvahy aj dopad mojich príspevkov nielen na názor diváka, ale aj na život zobrazených osôb?
13. Snažím sa aktívne vyhľadávať takých budúcich kolegov, ktorí prinesú do redakcie pestrosť uhlov pohľadu?
14. Zaujímam sa o kultúry odlišné od mojej vlastnej a som otvorený prijímať námety na príspevky z inej kultúrnej perspektívy?

Druhá časť

Užitočné nástroje

Nasledujúce kapitoly prinášajú námety, ktoré fungujú, nové nápady, ktoré možno vyskúšať, zásady riadenia, ale aj jednotlivé kroky, ktoré môžu byť veľmi efektívne bez vynaloženia veľkých prostriedkov a ktoré možno upraviť do vlastného jazyka, kultúry a národnej situácie.

Samozrejme internet poskytuje množstvo informácií, ale táto časť ponúka výber zo zaujímavých a relevantných webových stránok. Keďže táto príručka bola pôvodne napísaná v anglickom jazyku, navrhované stránky sú taktiež v angličtine. Za obsah stránok na týchto odkazoch nepreberáme žiadnu zodpovednosť.

8. Pravidlá, ktoré môžu pomôcť

Táto časť sa zameriava na zdroje príkladov dobrej praxe pri pokrývaní menšinových komúní. Obsahuje odkazy, ktoré môžu byť pre novinárov užitočné – zlepšovaním znalosti a porozumenia menšinových tém, povedomia o dôležitosti jazyka ako aj citlivosti na menšinové hlasy medzi divákmi.

Príklady dobrej praxe

The Media Diversity Institute (MDI) (www.media-diversity.org) je organizácia so sídlom v Londýne, ktorá sa zameriava na moc médií pri zmierňovaní konfliktov medzi skupinami. Prevádzkuje rozsiahlu webovú stránku s mnohými dokumentmi, manuálmi, správami a praktickými nástrojmi, ktoré súvisia s rôznymi aspektmi rôznorodosti. Obsahuje niekoľko návodov v podobe zoznamov krokov vytvorených novinármi, profesormi prednášajúcimi žurnalistiku a odborníkmi na rôznorodosť.

<http://www.media-diversity.org/resource%20material.htm> – praktické nástroje pre novinárov

MDI vytvoril a sprístupnil na webe niekoľko **Manuálov pre reportovanie o rôznorodosti**, ktoré majú pomôcť novinárom reflektovať svoju prácu – vrátane častí o „Etnicite“ s námetmi, ako reportovať o etnických skupinách a analyzovať články na etnické témy z novín vydávaných v juhovýchodnej Európe.

<http://www.mediadiversity.org/resource%20categories/diversity%20manuals.htm>

Mediawise Trust (Spojené kráľovstvo) ponúka rôzne ďalšie články, reportáže a smernice k dobrej praxi pri reportovaní o rôznorodosti. (<http://www.mediawise.org.uk>)

V USA **Maynardov inštitút pre vzdelávanie v oblasti žurnalistiky** novinárom radí, aby si svoj príspevok skontrolovali z hľadiska piatich trvalých aspektov, ktoré ovplyvňujú život a vytváranú v spoločnosti napätie: rasa, spoločenská trieda, pohlavie, generáčné zaradenie a územná príslušnosť. Ak novinár pri spracúvaní komplexných príbehov zväži každý z týchto aspektov, jasnejšie porozumenie danej téme a jeho práca bude presnejšia.

<http://www.maynardije.org/programs/faultlines/>

Kódex princípov medzinárodnej federácie novinárov bol v roku 1986 revidovaný tak, aby zahŕňal nasledujúci článok:

7. Novinár si musí uvedomovať hrozbu, že médiá ešte prehľbia diskrimináciu a vynaloží maximálnu snahu, aby predišiel takejto situácii z hľadiska diskriminácie na základe – okrem iného – rasy, pohlavia, sexuálnej orientácie, jazyka, náboženstva, politických či iných názorov a národného či spoločenského pôvodu.

Mnohé únie a asociácie novinárov prijali vlastné smernice či etické kódexy. Existuje mnoho rôznych modelov, ale všetky etické kódexy a kódexy dobrej praxe sa zameriavajú na základné ciele novinárskeho poslania. Všetky problémy s netolerantnosťou v médiách síce nevyriešia, ale novinárom môžu pomôcť uvedomiť si vlastnú zodpovednosť a vyriešiť prípadné dilemy.

www.ifj.org Kontakt: ifj@ifj.org

Medzinárodná federácia novinárov a jej európska odnož Európska federácia novinárov (International Federation of Journalists / European Federation of Journalists) vytvorila v 90. rokoch 20. storočia medzinárodnú mediálnu pracovnú skupinu proti rasizmu a xenofóbii (IMRAX) s cieľom vytvoriť smernice riešiace rasizmus a rôznorodosť v médiách. V roku 2007 EFJ vytvorila Iniciatívu za etickú žurnalistiku, aby zvýšila medzi novinármi povedomie o výzvach, ktorým čelia pri reportovaní v čoraz polarizovanejšom svete, často dominovanom prejavmi extrémizmu v náboženstve a kultúre.

Dokument o ľudských právach nájdete na adrese:

<http://www.ifj.org/default.asp?Issue=HUMA&Language=EN>

A ich publikáciu o kvalitnej žurnalistike nájdete na adrese:

<http://www.ifj.org/default.asp?Issue=QUALITY&Language=EN>

„**Rasizmus, xenofóbia a médiá**“ – materiál o tom, ako reportovať komplexnejším a vyváženým spôsobom o témach týkajúcich sa rasy, etnickej príslušnosti a viery pri zachovaní rešpektu pre slobodu prejavu a pri zachovaní redakčnej nezávislosti.

http://fra.europa.eu/fra/material/pub/general/euromed_en.pdf

Materiál „**Migration, prehľad**“ pripravil **Strategický informačný servis EBU (SIS)** a skúma, ako médiá ovplyvňujú vnímanie migrácie ako politického „problému“ a spochybňujú slobodu prejavu v kontraste so slobodou vyjadrovania.

- http://www.ebu.ch/CMSImages/en/Media%20And%20Migration_report_tcm6-51853.pdf

Slová a významy

Majte na pamäti, aký silný dopad majú slová a ako môžu raniť a uraziť, dokonca aj neúmyselne.

Kedy je namieste zmieňovať etnický pôvod a národnosť? Klasickým testom vhodnosti zmienky o etnickom pôvode či náboženskom vyznaní je nahradiť dané slová zmienkou o väčšinovej národnosti, náboženstve či rase a posúdiť tak ich vhodnosť. Pri uvedení takejto zmienky v konkrétnom spoločenskom kontexte môže dôjsť k posilneniu predsudkov a je potrebné ju používať opatrne a iba vtedy, ak v reportáži užitočne poslúži alebo by znížila zrozumiteľnosť reportáže v prípade vynechania. Človek by mal vyvážiť škodu na danom príbehu, ktorá vznikne vynechaním „nálepiek“ ako aj škodu, ktorá vznikne jednotlivcom, ak sú „nálepiek“ použité.

Otázky rôznorodosť sa často opisujú slovami, ktoré sa vzťahujú na počasie či vodu: vlny imigrácie, záplava či prúd žiadateľov o azyl ... príliv, nával, prietrž, atď. Aký emocionálny podtext tieto obrazy vytvárajú?

Vytvorte si v redakcii vlastný slovník so slovami ako rasa, národnosť, migranti, emigranti, imigranti, azyl, asimilácia, integrácia, multikulturalizmus atď. a venujte pozornosť, ako sa význam týchto slov v čase mení a ako sa neustále vyvíja.

Na svojej stránke k rôznorodosť poskytl SVT svojim novinárom a verejnosti nasledujúci náčrt ako pomôcku na oboznámenie sa so správnymi výrazmi:

Pomocné informácie

Podporte menšiny žijúce vo vašej oblasti, aby vypracovali sprievodcov či informačné hárky o vlastnej komunite a náboženstve, alebo tak urobte sami.

Jedným takým sprievodcom je **British Muslims: Media Guide** od Ehsana Masooda, ktorý poskytuje stručné informácie a adresár kontaktov na moslimské organizácie a je určený ako referenčný zdroj pre každého, kto píše alebo rozpráva o Moslimoch v Británii alebo zahraničí alebo s nimi prichádza do styku. Sprievodcu je možné stiahnuť na adrese:

<http://www.counterpoint-online.org/download/305/British-Muslims-Bookmailing.pdf>

BBC má webovú stránku venovanú náboženstvu, ktorá poskytuje informácie o jednotlivých náboženstvách a náboženských hnutiach po celom svete vrátane Bahai, Kresťanstva ako aj menej známych náboženstiev ako unitarianizmus či hnutie Rastafari apod. Ponúka prehľad ich viery, dejín, rituálov a známych osobností. Ponúka aj kalendár sviatkov pre viaceré náboženstvá.

<http://www.bbc.co.uk/religion/religions/>

Webové stránky ako „**Reporting on Religion 2: A Stylebook on Journalism’s Best Beat**“ na adrese www.Religionstylebook.org poskytujú definície náboženských výrazov a „**Stylebook of the South Asian Journalists Association**“ prináša definície slov, ktoré súvisia s náboženstvami a spoločnosťou v danej oblasti.

<http://www.saja.org/resources/stylebook.html>

Pri reportovaní o Rómoch pomôžu mnohé webové stránky ako obrovské akademicky zamerané Rómsky archív a dokumentačné centrum na adrese <http://www.radoc.net/> či informačný portál o rómskych otázkach na adrese <http://www.romea.cz/english/index.php> Etický kódex pre reportovanie o Rómoch vytvorila sieť rómskych médií a je dostupný na adrese

<http://www.rrommedia.net/english/index.php>

9. Meriame pokrok

Legislatíva platná v rôznych krajinách znemožňuje rozlišovať medzi osobami väčšinového a menšinového pôvodu v akomkoľvek výskume či štatistikách.

Nemalo by to však byť dôvodom, prečo sa nepokúsiť zhodnotiť dosiahnutý pokrok v rámci televíznych a rozhlasových spoločností či zisťovať názor divákov.

Jediným spôsobom, ako sa uistiť o dosahovanom pokroku je zhodnocovať implementáciu voči stanoveným cieľom. Ciele je potrebné stanoviť v programoch aj v ľudských zdrojoch, pravidelne sledovať ich dosahovanie a každoročne o nich vydávať správu.

A hoci zatiaľ nebol vytvorený dokonalý nástroj na meranie odozvy divákov na programy, existujú kvalitatívne nástroje a procesy, ktoré dokážu trendy a potreby naznačiť.

„Dejú sa stretnutia, hovoria sa slová, ale činy sa nedejú.“ - televízny producent zo Spojeného kráľovstva (z filmu „Pozri, kto hovorí“ od Mukti Jain Campiona)

Stanovte si ciele a monitorujte výsledky

- **BBC** si stanovila ciele na dosiahnutie rôznorodosti vo vysielaní aj mimo neho. Ciele napĺňajú viaceré iniciatívy zamerané na propagáciu rôznorodosti na pracovisku ako aj z hľadiska výstupov a obsahu. Spoločnosť splnila a v súčasnosti redefinuje vlastné ciele z hľadiska zobrazovania ľudí čiernej pleti či menšinového pôvodu a postihnutých na obrazovke. Boli stanovené aj ciele na zastúpenie medzi pracovníkmi do decembra 2007: 12,5 % pre černošských a iných menšinových etnických zamestnancov medzi všetkými pracovníkmi BBC.
- Podľa zákona musí byť 20 % televíznych a 25 % rozhlasových programov **NPS** multikultúrnych. Ak NPS takýto podiel nedosiahne, regulačné úrady pre médiá jej udelia pokutu. Verejnoprávne organizácie všeobecne a nové programy špeciálne sa v Holandsku hodnotia podľa multikultúrnosti.
- Hodnotenia **France Télévisions** sú v podstate kvalitatívne, ale každý rok sa vykonáva analýza pozitívnej akcie ako aj meranie vnímania divákov. Doterajšie výsledky ukázali, že diváci si prijaté iniciatívy všimli, ale podľa polovice divákov vo Francúzsku televízia ešte stále nereprezentuje obyvateľstvo primerane.

- **France Télévisions** realizuje štatistickú štúdiu o rôznorodosť medzi vlastnými pracovníkmi, aby zhodnotila, či etnický pôvod obmedzuje kariérny rozvoj. Keďže vo Francúzsku je akákoľvek diskriminácia – negatívna či pozitívna, na základe etnického či územného pôvodu – protiústavná, dohľad vykonáva CNIL, Francúzsky úrad pre ochranu osobných údajov.
- **Európsky deň monitorovania médií** iniciovala sieť **Online/More Colour in the Media**, ktorá pozostáva z partnerov z niekoľkých Európskych krajín. Správy o ňom ako aj popis použitej metodiky nájdete na adrese: <http://www.multicultural.net/edmm/index.htm>
- Každé dva roky vykonáva študijné a výskumné oddelenie spoločnosti **VRT** monitorovaciu štúdiu (v spolupráci s rôznymi flámskymi univerzitami), aby zistila, ako sú menšiny zobrazované na rôznych flámskych televíznych kanáloch, vrátane vlastných troch kanálov (One, Canvas, Ketnet). Výsledky sú komunikované všetkým tvorcom programov v rámci VRT (ako aj každému mimo VRT: tlačí, organizáciám občianskej spoločnosti). Tieto výsledky možno zohľadniť pri reflektovaní nových programov a nových zásad spoločnosti.
- Národný prieskum „**Migranti a médiá 2007**“, ktorý realizujú v spolupráci spoločnosti **ARD** a **ZDF** skúma mediálne správanie medzi migrantmi v Nemecku. Prieskum zistil niekoľko dôležitých relevantných skutočností. Poprvé, prieskum ukázal, že migranti denne sledujú nemeckú televíziu. V tomto zmysle sa potvrdilo, že z hľadiska využívania médií neexistuje „paralelná spoločnosť“. Otvára sa tak cesta pre úspešnú mediálnu integráciu imigrantov v Nemecku. Ako ukázala štúdia, migranti – najmä Turci – sledujú aj médiá v krajine pôvodu, ktoré predstavujú most k ich kultúre a pôvodnému jazyku, ale len do menšej miery ako sledujú médiá nemecké. Migranti sledujú televíziu v podobnom rozsahu ako nemeckí diváci, najmä pre zábavu. Verejnoprávne médiá majú menší dosah k migrantom ako k pôvodnému nemeckého obyvateľstvu, ale sú oceňované pre kvalitu a spoľahlivosť.
- Inštitút **Roberta C. Maynarda** pre vzdelávanie v oblasti žurnalistiky má online diagnostický nástroj „**Reality Checks**“, ktorý umožňuje spravodajským organizáciám rýchle a ľahké zhodnotenie rôznorodosť ich zdrojov a ucelenosť vysielania.
<http://mendota.english.wisc.edu/~danky/realitychecks.pdf>
- Zástupcovia menšinových skupín sú pravidelne pozývaní k účasti na monitoringu vybraných rozhlasových a televíznych programov **WDR**. Jedna takáto skupina bola pozvaná, aby si pozrela a diskutovala o novom filme televízie **WDR** „**Wut**“, ktorý sa zaoberá situáciou mladých migrantov v Nemecku, najmä problémom násilia.
- **Riadiaca skupina Equality and Diversity** založená v **YLE** v roku 2004 zorganizovala:
  - o pracovné obedové stretnutia s zástupcami jednotlivých menšinových skupín v roku 2005;
  - o prieskum očakávaní menšinových skupín od verejnoprávných televízií v roku 2006;
  - o seminár s prípadovou štúdiou o obsahu zábavne ladených televíznych seriálov zaoberajúcich sa menšinovými témami v roku 2006.
- **NPS**: multikultúrne programy sú monitorované rovnakým spôsobom ako všetky ostatné programy z hľadiska kvality obsahu a sledovanosti. Na väčší počet divákov sa multikultúrny program zameriava, o to je pravdepodobnejšie jeho zaradenie do hlavného vysielacieho času. Čím je špecifickejší alebo na čím menšie obecnosť sa zameriava, tým ďalej od hlavného vysielacieho času bude zaradený. Všetky multikultúrne programy musia uviesť, koho sa snažia dosiahnuť a aký veľký je očakávaný počet divákov. **NPS** čoraz viac testuje nové programy v sobotu alebo v nedeľu popoludní.
- Regionálne vysielanie **BBC English Regions** si vytvorilo vlastnú databázu **Zobrazovanie menšín** a vlastný softvér. Používa ju ako producentský nástroj na zisťovanie, ako sa mu darí v rôznych programoch dosahovať rôznorodosť. Je navrhnutý na použitie spolu s ďalšími nástrojmi na monitoring divákov a na zachytávanie kvantity a kvality zobrazovania rôznorodosť. Obsah sa monitoruje každý

štvrtrok po dobu 2 týždňov s cieľom získať predstavu o rôznorodosť v rámci vysielania. Monitoring sa zameriava na nasledujúce spôsoby.

Distribúcia prispievateľov podľa oblasti vysielania

% prispievateľov vo vysielaní, ktorí:

sú muži : ženy

sú z rôznych etnických skupín (podľa kategórií definovaných v sčítaní obyvateľstva)

majú postihnutie

Ako sa tieto percentuálne podiely menia podľa témy vysielania (šport, politika atď.)

Vzájomné zmienky medzi jednotlivými kategóriami

Čas v zábere - krátky klip, dlhší rozhovor alebo hlavný prispievateľ

„Čo sa meria, to sa urobí“

Diversipro, kanadský odborník na rôznorodosť, to vyjadril v skratke a ponúka ďalšie poradenstvo pri zavádzaní rôznorodosť do organizácie.

<http://www.diversipro.com>

Pracovná skupina

	Kontakty v rámci projektu
	Projektový konzultant a koordinátor:
	Lynne Polak
	polak@ebu.ch
	Projektový manažér EBU:
	Pierre Duret
	duret@ebu.ch
	BBC - British Broadcasting Corporation
	Sue Caro
	sue.caro@bbc.co.uk
	Broadcasting House
	Portland Place
	LONDON W1A 1AA, Spojené kráľovstvo
	Tel.: +44 207 580 44 68
	www.bbc.co.uk
	diversity.centre@bbc.co.uk
	FT, France Televisions
	Maison de France Télévision
	Alain Dupeyron
	alain.dupeyron@france3.fr
	7 Esplanade Henri de France
	F - 75907 PARIS CEDEX 15, Francúzsko
	Tel.: + 33 1 56 22 60 00
	www.francetv.fr
	e.pellet@francetv.fr
	WDR, Westdeutscher Rundfunk
	Gualtiero Zambonini
	gualtiero.zambonini@wdr.de
	Appellhofplatz 1
	D - 50667 KOELN, Nemecko
	Tel.: +49-221/220-4465
	Tel.: +49 221 220 33 60
	www.wdr.de

	NDR, Norddeutscher Rundfunk
	NDR, Norddeutscher Rundfunk
	Pari Niemann
	p.niemann@ndr.de
	Rudolf-v.-Bennigsen-Ufer
	D - 30169 Hannover, Nemecko
	Tel.: +49 511 988 2016
	www.ndr.de
	SVT, Sveriges Television AB
	Inger Etzler
	inger.etzler@svt.se
	Tel.: +46 784 00 00
	SE-105 10 Stockholm, Švédsko
	www.svt.se
	johan.hartman@svt.se
	YLE, Yleisradio Oy
	Marita Rainbird
	marita.rainbird@yle.fi
	Michael Hutchinson - Reis
	michael.hutchinson-reis@laurea.fi
	Box 90, FIN-00024 Yleisradio, Fínsko
	Tel.: +358 9 148 01
	http://www.yle.fi
	NPS, Nederlandse Programma Stichting
	Frans Jennekens
	frans.jennekens@nps.nl
	Postbus 29000
	1202 MA Hilversum, Holandsko
	Tel.: +3135 677 93 33
	www.nps.nl
	MTV, Magyar Televizio
	Judit Klein
	judit.klein@mtv.hu
	Szabadsag ter 17
	H - 1810 BUDAPEST, Maďarsko
	Tel.: +361 373 47 19
	www.mtv.hu

	RTE, Radio Telefis Eireann
	Mairéad Ní Nuadháin
	ninuadm@rte.ie
	Donnybrook
	IE - DUBLIN 4, Írsko
	Tel.: +353 1 208 31 11
	www.rte.ie
	Televisió de Catalunya
	Mònica Zapico
	mzapico.l@tv3.cat
	C/ TV3 S/N
	08970 Sant Joan Despi, Španielsko
	Tel.: +34 934 999 333
	www.tv3.cat
	diversicat@yahoo.es
	VRT, Vlaamse Radio- en Televisieomroep
	Geert De Clercq
	geert.declercq@vrt.be
	Gianni Marzo
	gianni.marzo@vrt.be
	Auguste Reyerslaan 52
	1043 Brussel, Belgicko
	Tel.: 02-741.31.11q www.vrt.be diversiteit@vrt.be
	HRT - Hrvatska Radiotelevizija - TV
	Daniela Drastata
	d.drastata@hrt.hr
	Prisavlje 3
	HR - 10000 ZAGREB, Chorvátsko
	Tel.: +385 1 6342634
	www.hrt.hr prizma@hrt.hr
	Mira Media (nezisková organizácia)
	Carmelita Cerkei
	caserk@miramedia.nl
	PO-Box 1234
	3500 BE Utrecht, Holandsko
	Tel.: +31 30 2302240
	www.miramedia.nl info@miramedia.nl

Participujúce Equal partnerstvá

Pluriel-Media, France Televisions

Mundo, YLE

Audio Visual Entrepreneurship, BBC

FAIR, SVT

Mediashakers, Mira Media

The Umbrella Project

Príspevky poskytli:

Colour Telly

Špeciálne pod'akovanie pre:

Laetitia Gonnet, Anna Vasova EBU
Bob Collins, The Equality Commission for Northern Ireland
Myriam Sahraoui NPS
Hans Twint NPS
Margaret Gallagher, Consultant media and gender
Elissavet Platsouka, DG Employment, European Commission
Ramon Puig, DG Employment, European Commission
Janice Turner, BECTU
Rowzat Tayyebkhan, BBC Training & Development Delivery
Marc Gruber, EFJ
Victor Carrera Brusotto, TV3 Catalunya
Jean Joseph Scheffknecht, Ingenieurs pour l'ecole
Beate Winkler
Carles Checa Granja, TV3 Catalunya
Hamlin Grange, Consultant Diversipro
Janne Pennanen, Ministry of Labour, Finland
Tony Tyrrell, WRC Social and Economic Consultants Ltd, Dublin
Elonka Soros, BBC, Editor Diversity, BBC English Regions
Allen Mercer, editorial consultant
Torsten Thunberg, the Swedish ESF Council
Martina Valdetara Ed Klute, Jessika ter Wal, Mira Media
Robin Elias ITN
Mike Blair ITV
Miranda Genova, ITV
Aude Seurrat de La Boulaye
Ulla Zetterberg FAIR
Federico Llano Sabugueiro, Francisco Javier Aguilera TVE
Dr. Clas Dammann ZDF
Edouard Pellet, Head of Integration and Diversity, France Télévisions
Nic Peters, Sky News

© European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), 2007. Všetky práva vyhradené.
Táto príručka je určená na školenia a workshopy neziskových organizácií. Reprodukovanie je povolené na nekomerčné účely pri uvedení zdroja a informovaní držiteľa autorských práv.
Záznamy na DVD nie sú za žiadnych okolností určené na vysielanie. Osoby, ktoré tento materiál používajú bez povolenia a na iné účely ako tu uvedené, nesú zodpovednosť voči držiteľovi autorských práv.

V uplynulých 10 rokoch sa stretávali mnohí pracovníci verejnoprávnych európskych médií pracujúci s kultúrnymi a etnickými menšinami a pre ne. Stretávali sa pod záštitou skupiny Intercultural and Diversity Group Európskej únie televíznych a rozhlasových spoločností (European Broadcasting Union) s cieľom výmeny skúseností a koprodukcie programov.

Keď bola v roku 2006 založená platforma Media Mainstreaming s cieľom presadiť dobrú prax z projektu EQUAL, stala sa reálnou aj možnosť zdieľať skúsenosti IDG v rámci širšej skupiny televíznych profesionálov. Táto príručka o rôznorodosť vznikla prostredníctvom štyroch seminárov organizovaných Švédskou radou ESF a financovaných Európskym sociálnym fondom a EBU. Jej vydavateľom je European Union Agency for Fundamental Rights (FRA).

Táto príručka predstavuje výber zo zdieľaných skúseností a jej účelom je zlepšiť zobrazovanie menšín. Po prvýkrát spája praktické informácie a rady, ktoré možno uplatniť a napodobiť.

Viac ako 30 ukážok zo spravodajských programov a aktualít z dvanástich európskych krajín poukazuje na niektoré ťažkosti, ktorým novinári čelia pri téme menšín. Sprievodný text načrtáva problémy a navrhuje otázky, ktoré môžu byť pre novinárov užitočné ako dôležitý aspekt vlastného odborného rastu v tejto oblasti.

www.ec.europa.eu/employment_social/esf/

www.ebu.ch